AKİS

HAFTALIK AKTUALİTE DERGİSİ

12 MART 1965 FİYATI : 1 LİRA

«İktidarla büyük tartışmamız

Bütçe Görüşmelerinde

olacaktır»

İnönünün Akise Demeci

İKTİDARIN RADYOYA KARŞI SAVAŞI
YEL DEĞİRMENLERİ KARŞISINDA DONKİŞOT

IŞIK Dış politikamızı anlatıyor

Biriktireceğiniz parayı Ziraat Bankasında toplayarak bol faiz ve zengin ikramiye çekilişlerinden faydalanınız

1965 YILININ İLK ÇEKİLİŞİNDE

7.5 Milyon

T.C. ZİRAAT BANKASI

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

Sayı: 560 Cilt : XXXII Yıl. 11

Sahibi ve Başyazarı :
Metin Toker

Yazı işleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Diş Haberler Kısmı: Halûk Ulman — Magazin Kısmı: Jale Candan. Tuli Sezgin Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Musiki: Daniyal Eriç — Radyo: Mahmut T. Öngören — Sinema: Nijat Özön — Yayınlar: İlhami Soysal

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Özel
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 1 1 70 15

Yazı işleri
Rüzgârlı Sokak No 15/2
Tel: 1 1 89 92
P K 582

İdare
Rüzgarlı Sokak No: 15/1
Tel: 1 0 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlân şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgarlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası
Ankara

Basıldığı tarih :
11.3.1965

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları,

Türktiyede bütün son yıllarin, en ilgi çekici ve önemli yazı serisi 3 Nisandan itibaren AKİS'te başlamaktadır. Bu yazı serisi, Metin Toker tarafından kaleme alınmış olan "İsmet Paşayla 10 Yıl"dır. Metin Toker bu seride, zamanında tutulmuş notlarından 1954-1964 yıllarının bütün hikâyesini anlatmaktadır.

1954-1964 yılları Türkiyenin tarihinde, belki de, en müstesna mevkii işgal etmektedir. Seri, DP'hin kazandığı 1954 seçimlerinden başlamakta ve ilk faslı 1954-1957 devrinin hikâyeleri teşkil etmektedir. DP iktidarının sonradan memleketi ihtilâle götüren sert tedbirleri nasıl aldığı, Bayarın söylediği "İnce Demokrasiye paydos" sözünün temelindeki sebep, bir gece Meclis kapısı önünde karşılaşan İnönü ile Menderes arasında cereyan eden konuşma, bütün bu zaman zarfında, İnönünün düşünceleri, hadiseleri tefsir tarzı, özel sohbetlerinde söylediği fikirler ve yaptığı bir takım temaslar, İnönü ile Menderesin bilinmeyen görüşmeleri bu fasılda anlatılmaktadır.

İkinci fasıl 1957-1960 arasıdır. Sert tedbirlerin şiddet tedbirleri haline geldiği bu devrede. İnönünün çalışmaları, rejimi kurtarmak için giriştiği teşebbüsler nakledilmektedir. Koraltanın evinde bir iftar sofrasın İnönü: ile Menderesin başbaşa yaptıkları konuşmalardan Menderesin Balıkesirde "Bu memlekette darağaçlarının kurulabileceğini unutmasınlar" tehdidine karşı İnönünün "Bir memlekette darağaçları kuruldu mu orada kimin can vereceği hiç bilinmez" cevabını Heybeliadadan vermesine kadar henüz bilinmeyen çok şey bu faslın hikâyeleri arasındadır.

Üçüncü 1960-1964 faslı İhtilâl karşısında İnönünün davranışları ve İhtilâl devriyle onu takip eden üç İnönü Hükümetlerinin günleri hadiseleridir. İhtilâlin lideri Gürselin ilk telefonunda İnönüye "Emirleriniz bizim için peygamber buyruğudur. Bu işi size haber vermeden yaptık. Haber verseydik mani olmaya çalışacağınızı biliyorduk. Halbuki memleket için başka, çare kalmamıştı" demesiyle başlayan bu devirdeki bütün önemli hadiselerin perde arkası seride bir bir aydınlatılmaktadır.

Yazıların bütün yurtta görülmemiş bir ilgi yaratacağı muhakkaktır.

Bunu göz önünde bulunduran AKİS herkesin seriyi eksiksiz ve muntazam takip edebilmesi için tedbirlerini almıştır. Seri bütün yurda da geniş bir kampanyayla duyurulacaktır. O bakımdan dergiye 3 Nisan tarihindeki 563. sayısından itibaren abone olmak en doğru yollardan biridir. Başka bir yol herkesin şimdiden kendisini mahallindeki bâyilerimize abone etmeleridir. Bâyilerimizden 563. sayıdan itibaren AKİS'i ne miktar istediklerini mektupla sormuş bulunuyoruz.

Yazı serisi, derginin ortasındaki 8 sayfada yayınlanacaktır ve bir kitap forması halinde olacaktır. İlk iki faslı ihtiva edecek olan I. cilt 12 forma kadar tutacaktır. AKİS bunları biriktirmek isteyen okuyucuları için derhal cilt kapağı siparişine geçecektir. Bir cilt kapağının fiyatı 7.5 lira olacaktır. AKİS'in abone şartları yan sütundadır.

AKİS, yeni seriyi takip edecek okuyucuları için Ziraat Bankasının Ankara Merkez Müdürlüğünde bir hesap açmışlar. Hesap numarası 641/5911'dir. Abone ve cilt bedellerinin süratle bu numaraya gönderilmesini rica ederiz. Cilt siparişinde bulunacaklara bir makbuz verilecek ve seri bittiği gün bunlar kapaklarını postadan alacaklardır. Abonelere ise, bedelleri Ankaraya geldiğinde tarafımızdan sevkiyat başlayacaktır.

Süratli ilginizi rica ederiz.

Saygılarımızla

AKİS

AKİS

Yıl: 11 Sayı: 560 12 Mart 1965 Cilt: XXXII

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

T. B. M. M.

Züğürdün defteri

Muhalefet lideri ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü:

" —Grupumuz bu konuda bir karar almamıştır. Bu bakımdan, burada bu konuda bir görüşmeye katılmayacağım. Bunun mercii Genel Kuruldur. Ben şahsen böyle bir kararın alınabileceği kanaatinde de değilim!" dedi.

CKMP Genel Başkam Ahmet Oğuz da böyle bir konuda liderler toplantısı yapılmasını lüzumsuz bulduğunu, bu meselenin Genel Kurulda görüşülebileceğini ifade etti. Senato Başkanı Enver Aka müşkül durumda, kalmıştı. Konu üzerinde istişare yapmak amacı ile liderlere ve Hükümete çağrıda bulunduğunu, yoksa bir kararın söz konusu olmadığını söyliyerek durumu düzeltmek zorunda kaldı. Grup Başkan Vekili ve Hükümet temsilcisi olarak toplantıya katılanlar için söylenecek birşey kalmamıştı. Bu yüzden, Liderler Toplantısı adı verilen bu garip organizasyon kısa bir süre sonra fiyaskoyla sona erdi. Liderler ve toplantıya katılan diğer zevat koridorlara indiklerin de, solgun yüzlü ve heyecanlı milletvekillerinin dikkatli bakışlarına hedef oldular. Parlamenterler netice hakkında bir fikir edinmek, bir şeyler öğrenmek arzusu ile çırpınıyorlardı.

Olay, bu Çarşamba günü TBMM Senato Başkanlığı odasında cereyan etti. Bir gün önce liderler, Hükümet ve Grup temsilcileri, ani bir şekilde, Senato Başkanı Enver Aka tarafından davet edilmişlerdi. Ankara gibi heyecan dolu bir şehirde bir liderler toplantısı demek, çok önemli gelişmeler demekti. Fakat toplantının konusu öğrenilince, endişe şaşkınlığa çevrildi, Enver Aka liderleri, milletvekili ve senatörlere fazladan para ödenmesini ön gören bir teklifi görüşmek için çağırmıştı. Partilerin sorumluları kızgınlıkla hayret arasında bocaladılar. YTP liderinin tepkisi, toplantıya katılmama kararı oldu. MP ise, Senato Başkanına yazıla bir cevap göndererek, böyle bir toplantıyı lüzumsuz bulduğunu, katılmıyacağını bildirdi. AP lideri Süleyman Demirel toplantıya katılmamak için uzun boylu gerekçe aramak zorunluğunu duymadı. Nasıl olsa kendisi Parlâmento üyesi değildi. Bu bakımdan, Parlâmento üyeleri ile ilgili bir toplantıya katılması doğru olmazdı. AP adına, Grup Başkanı sıfatını hâlâ taşıyıp taşımadığı belli olmıvan Sanayi Bakanı Ali Naili Erdem toplantıya katıldı.. Hükümet adına Çağlayangil geldi.

Fuat Sirmen
Veto!

Buradaki alaturka kurnazlık hiç kimsenin gözünden kaçmadı. Dehşetli liderlerden Bölükbaşı eğer İstanbula kaçtıysa, Alican ve Demirel toplantıya gelmedilerse, bunun gerçek sebebi, bu muhterem zevatın, kendi partilerindeki milletvekili ve senatörlerin hışmından korkmalarından ibarettir, Üstadlar "hayır" demenin medeni cesaretine sahip olmadıklarını zaten çoktan belli etmişlerdir. Alican ve Bölükbaşı ayrıca, 38 bin 400 lira tutan nimetten -seslerini çıkarmazlarsa- faydalanacak kahramanlardandırlar.

Mesele halk oyunun çok büyük ilgi ve hassasiyet gösterdiği milletvekili maaşları ile ilgili olduğundan, epey önemli, fakat ortaya çıkış sebebi ve şekli bakımından da aynı derecede eğlencelidir.

Keçi can derdinde, kasap yağ! parlâmento üyeleri bugün gırtlaklarına kadar borçludurlar. 600 millet vekili ve senatör arasında yapılan gay rıresmi bir ankete göre bugün, maaşına haciz konmamış Parlâmento üyesi sayısı sadece 91'dir! Diğerleri, gerek seçmen ağırlamada gösterdikleri aşırı itina ve. gerekse yorgana göre ayak uzatmayı bilmemekten dolayı boğazlarını geçip burunlarına yaklaşmış bir borç yükünün altında inlemektedirler. Meclis koridorlarında Allahın günü en çok dert yanılan husus ne milletin ekonomik zorluklan, ne toprak reformu, ne Kıbrıs problemi, ne de siyasi konulardır. Sohbetler dönüp dolaşıp para meselesine dayanmakta ve karşılıklı dertleşme uzayıp gitmektedir. İş böyle olunca, yahudinin züğürtlediğinde eski defterlere el attığı gibi, parlamenterler de nasıl, daha fazla para alabileceklerini araştırmaya , başladılar, bir zamanlar yapılmış ve kapanmış tartışmaları yenilemeye koyuldular. Aralarındaki en yetkili hukukçuları, imkânları incelemeye zorladılar. İki formül bulundu. Birisi -Fahir Giritlioğlunun iddiasına göre-, yanlış tahakkuk ettirilmiş olan bir verginin geriye doğru toptan ödenmesi idi. Böylece, milletvekillerinin eline 15 bin liraya yakın toplu bir para geçecek, fakat hazineye de 10 milyon liradan fazla masraf binecekti. İkinci formül ise, ara seçimlerini kaybeden eski Samsun senatörü Cemalettin Bulakın Dilekçe Komisyonuna müracaatı üzerine doğdu. Bulak, milletvekili maaşlarına birinci derecede devlet memuru maaşının esas alındığını, fakat milletvekili maaşları ödenirken birinci derecede memur statüsünde olan hakimlerin aldığı 800 liralık tazmînatın hesaba katılmadığını ileri sürüyor ve bu meblâğın geriye doğru toptan ödenmesini istiyordu. Bunun sonucu olarak da milletvekillerinin eline 38 bin 400'er lira,toplu para geçecekti. Bu formülün hazineye yükü ise 30 milyon liraya yakındır!..

İkinci formül el çabukluğuyla pişirilip kotarıldı. Dilekçe Komisyonu, meseleyi Senato Hesapları İnceleme Komisyonu

HAFTANIN İÇİNDEN

Akımı Durdurmaya Güç Yetmeyecektir

Metin TOKER

Siyaset hayatımızda bir aya yakın süredir devam eden toz koparan fırtına dinmiş ve göz tekrar gözü görmeye başlamıştır. Bu açıklık içinde bazı gerçekler şimdi daha iyi farkedilebilmektedir.

İnönü Hükümetlerinin Ordu zoruyla iktidarda bulundukları ithamı bugün bir delik balon halindedir. Mecliste bir çoğunluk teşkil edecek miktarda oyun rengi beyazdan kırmızıya dönünce İsmet İnönü emaneti hemen teslim etmiştir. Rengi dönen bu oyların sahipleri yıllardır bir "Ordu Korkusundan mı kırmızılıklarını belli edemiyorlardı, yoksa bir tehlikenin geçmesini mi bekliyorlardı, onu ancak kendileri bilirler. Eğer öyle ise, demek ki bunlar tarafından İnöniiye verilen güven oyları İnönüye güvenden ziyade kendilerine güvensizliğin ifadesiydi. Üçbuçuk yıllık bir İnönü İktidarından sonra bunların kendilerine güvenebilecek hale gelmeleri, başka hiç bir başarısı olmasa, bu iktidar için bir övünme vesilesi teşkil edebilir. Zira bu çeşit kimselerin kahramanlık ve kabadayılık derecesi hakkında, 22 Şubat veya 21 Mayıs gibi netameli geçeler Başkent taksilerinin şoförleri mükemmel fikir sahibi olmuşlardır.

Bir takım A.P. milletvekilleri tarafından orada burada söylenildiği bildirilen "Ordu Baskısı", "Satılmış Komutanlar" gibi yavelerin manasızlığı ve haksızlığı da böylece ortaya çıkmıştır. Bu gibi kimselerin hesaplarının Mecliste görülmesi gerekmektedir. Nitekim Meclis Komisyonları bunlardan bazılarının teşrii dokunulmazlıklarının kaldırılması kararını almıştır. Meclis Başkanına bu konudaki ikazın sahibi Genci Kurmay Başkanı kadar memleketin sağlam kuvvetlerinin ve bütün bir umumi efkarın da neticeyi merakla bekledikleri hatırdan çıkarılmamalıdır. Bir meseleyi hasıraltı etmek bizde örneği çok görülen bir davranıştır. Ama bunun, bugün, yeni iktidar için hayır getirebileceğini sanmak hata olur. Aksine, söylenilenlerin yapılacaklarla aynı olacağına dair -bir inancın verilmesi bu iktidara sadece kuvvet kazandıracaktır.

İnönü Hükümeti düşürülürken yapılan edebiyat "Rejim, ancak İsmet Paşasız da bir hükümetin kurulabileceği ispat edildiği takdirde kurtulmuş olur" edebiyatı olmuştur. Bu edebiyatın bilhassa Çankaya tepelerinde revaç bulduğu hiç kimsenin meçhulü değildir ve bunun doğru olduğunu da inkar imkânı yoktur. Elbetti ki sadece bir şahsın Başbakanlığına müsaade olunan bir memlekette ne açık rejimden, ne demokratik idareden, ne de parlamenter sistemden söz açılabilir.

Ancak, "İsmet Paçasız hükümet" ne demektir? Eğer bu, şahsen İsmet Paşanın veya partisinin katılmadığı bir hükümet mânasına geliyorsa, arzulanan gerçekleşmiştir.

Ama bunun gerçekleşemeyeceği kim tarafından düşünülmüş, ileri sürülmüştür ki?. Elbette ki İsmet Paşa ve partisi iktidardan ayrılır, muhalefete geçer, oyu artarsa tekrar gelir, bu "emaneti alıp teslim etme muamelesi" devam eder. Gerçekleşmesi imkânsız olan şey, İsmet Paşanın temsil ettiği fikirlerin memleketin idaresine hâkim olmamasıdır. Bu manasıyla İsmet Paşa Türkiyede şu anda belki de her zamankinden fazla iktidardadır. Sadece Hükümet Programına bir göz atmak bunun doğruluğunu göstermeye yetecektir. Yeni Diş Politika Servet Beyannamesi, Vergilerin Açıklanması, Toprak Reformu gibi iktisadi fonksiyonları kadar, hatta onlardan fazla sosyal fonksiyonları bulunan tedbirlere ilişebilmek şöyle dursun, kanatlarından petrolün ve madenlerin millileştirilmesi talepleri gelen iktidar "İsmet Paşa İktidarı değil de, nedir?

Bazı gerçekleri herkesin bilmesinde fayda vardır. 27 Mayıstan bu yana bir yeni Türkiye doğmuştur. Bu Türkiye, şeklini Anayasamızda ve 1961'den bu yana kurulan dört hükümetin programında alan Türkiyedir. Artık bunu değiştirmeye hiç kimsenin gücü yetmeyecektir. 1961'de kurulan Mecliste D.P. oylarının temsilcisi olarak bulunan kimseler bütün seçim propagandalarını kin ve intikam temaları üzerine bîha etmişlerdir. Ama Meclis açıldığında bunların tatbikine Türkiyede imkân olmadığını görmüşlerdir. Sonra, üç yıl aynı gayretler devam etmiştir. Onlar da bir netice vermemiştir. Aksine, her teşebbüs ayağa, dolanmıştır. İsmet Paşayı devirip İsmet Paşanın temsil ettiği akımın aksine bir iktidarı kurmak teşebbüsü başarı kazanamadığından dolayıdır ki bu görüşün şampiyonları memleketin sağlam kuvvetlerine dil uzatmaktan kendilerini alamamışlardır.

İsmet Paşayı bir şahıs olarak ele almak, bırakınız demokratik memleketleri, diktatörlüklerde bile reddedilen "şahısları putlaştırma" neticesini verir. Ne İsmet Paşanın kendisinde, ne memleketin sağlam kuvvetlerinde bu istikamette bir temayül göze çarpmaktadır. Nitekim İnönü Hükümeti nasıl demokratik tarzda kurulmuşsa, öyle, demokratik tarzda değiştirilmiştir. Bu hadise karşısında çıt çıkmış mıdır? Gerçi şimdi bir takım kimseler "Eh, artık milli irade tecelli etti. Onun için herkes yeni iktidarı desteklemelidir. CHP Ürgüplü Hükümetine ne hakla kırmızı oy vermiştir?" gibi acaip sesler yükseltmektedir. Hatta bazıları, sanki hafıza-i beşerin nisyânla malûl bulunduğa sloganı hâlâ geçer akçeymiş gibi "Allah var, Muhalefet üçbuçuk yıl İnönüye hiç müşkilât çıkarmadı!" bile demekte ve bunun bedelini tahsil etmek istemektedir. Ama gerçek şudur ki partisiz Başbakanın dört partili hükümeti elbette ki gerektiği gibi tenkit edilecektir ve her halde bundan hiç kimse geri kalmak niyetinde değildir.

Mesele, İsmet Paşayı güvensizlik oyuyla karşı karşıya bıraktıktan sonra İsmet Paşa programıyla memleketin karşısına çıkan, Meclisten güven oyunu o programla isteyen İktidarın samimi olup olmamasıdır. Samimiyetsizliğe inanmak için, doğrusu, çok sebep bulunmadığım söylemek gerçeği ifade etmek olmaz. Bu insanlar yıllar yılı bunu mu söylemişlerdir? Şimdi, fikir ve inanç değiştirip, hidayete mi ermişlerdir, yoksa 27 Mayıs sonrası Türkiyesini adım adım değiştirmek mi niyetindedirler? Eğer niyetleri ikinci niyetse kafalarını bir sert kayaya vuracakları zaman hiç uzakta değildir. Bu kendilerine ihtar olunduğunda kızıyorlar, bağırıyorlar, tehdit edildiklerini iddia ediyorlar. Halbuki hatırlatılan, Türkiyenin artık yeni akımın istikametinde istikbale doğru seyredeceği ve bu akımı değiştirmeye kimsenin asla gücü yetmeyeceğidir.

Türkiyenin gerçek iktidarı bu akım olarak kalacaktır.

nun onayından geçirdikten sonra kabul etti. Mesele kesinleşmeye gidiyordu fakat Halûk Nurbaki karara itiraz ederek, Senato Genel Kurulunda bu konuda bir görüşme açılması zaruretini yarattı. Senato bu derginin piyasaya çıkacağı gün konuyu görüşecektir. Şimdi parlamenterler büyük bir heyecan, görülmemiş bir kenetlenme içindedirler. Bu para kendileri için borçlarını temizlemek ve seçim masraflarını karşılamak bakımından elzemdir. Bu yüzden, aralarında parti farkı filân kalmamış, işi gerçekleştirmek için tam bir koalisyon kurulmuştur. Yargıç ödeneklerinin birinci derecede memur aylığı sayılamayacağını, sayıldığı takdirde, yarın yine, birinci derecede memur olan -meselâ- Genel Kurmay Başkanının aldığı tazminatın da örnek gösterilerek yeni zamlara gidilme imkânının doğacağını, durumun, milletvekillerinin kendi devrelerinde kendilerine zam yapmalarını önleyen Anayasa maddelerine de aykırı olduğunu söyleyenler âdeta afaroz tehlikesi ile karşılaşmaktadırlar.

Efendim nerde, ben nerde!

İşin garip tarafı, aynı tartışmanın 1961 yılında 1 Sayılı Kanunun görüşülmesi sırasında ortaya çıkması, fakat Meclisin, halk oyunda doğan tepki sonucu, yargıç ödeneklerinin birinci derecede memur aylığına dahil edilmesi aleyhinde karar almış olmasıdır. O zaman Ekrem Alican. Ahmet Oğuz, Çoşkun Kırca, Suphi Baykam, Emin Paksüt, Nurettin Ardıçoğlu. İlyas Seçkin, böyle bir tutumun Anayasaya aykırı olduğunu şiddetle savunmuşlar Meclis de bu yönde karar almaştı.

Şimdi bu işi tekrar ortaya çıkarıp halletmek isteyen milletvekilleri, karşılarında en sert muhalif olarak Meclis Başkanı Fuat Sirmeni bulmuşlardır. Şirmen, böyle bir işlemin Anayasaya aykırı olduğu fikrinde ısrar etmekte, Dilekçe Komisyonu kararı Meclislerde kabul edilse bile, yetkisini kullanarak kararı yürürlüğe koymıyacağını belli etmektedir. Bu yüzden etrafında bir kin halkası yaratan Sirmenin icracı olarak, böyle bir kararı yürürlüğe koymamak yetkisi vardır. Organizasyonu yapanlar işe bu engeli bertaraf etmek için bir çare bulmuşlardır. Çok gizli tutulan bu esrarengiz çare, Bütçe Kanununa, Meclis itâ Amirliği yetki - sini Başkandan alıp Senato ve Meclis Hesapları İnceleme Komisyonlarının başkanlarına devredecek bir hüküm koydurtmaktır. Hesapları inceleme Komisyonlarının başkan ve üyelerinin tutumları da belli olduğuna göre kararlı parlâmenterlerin önünde halk oyunun şiddetli tepki göstermesi ihtimali ile Anayasanın mânevi şahsiyetinden başka engel kalmamış görünmektedir.

Radyo

Temcit pilâvı

(Kapaktaki Donkişot)

Haftanın başlarında Pazartesi gecesi saat 23'ü geçmişti. MP'nin irikıyım lideri Osman Bölükbaşı telefonun obür ucunda, o kendine has terkipli belagatı ile hâlâ anlatıyordu:

"— Bu haftaki AKİS'i okudun mu? Baştanbaşa bana hücum ermişler. Ama ben de ne yaptım, biliyor musun?"

bini yayınlaması gerekmez miydi? İrikıyım lider bu defa Radyodan ve orada çalışanlardan yakınmağa başladı. Gazeteci artık iyiden iyiye sıkılmıştı. Kırk yılda bir evden kaçamak yapmış, Kızılaydaki Gazeteciler Cemiyetinde arkadaşları ile bir - iki kadeh içip, laflamak istemişti. Ama yarım saatten beri Bölükbaşının bitmek bilmeyen ya kınmalarını dinliyordu, İrikıyım lider, her gece olduğu gibi, kendisini gene evinden aramış, bulamayınca, bu defa da lokantanın genel telefonuna çağırtmıştı. Radyo tiradı uzayınca gazeteci telefonu yanındaki bir TRT'ci arkadaşına uzattı. Böylece, Bölükbaşının Radyodan şikayetlerini TRT'ci dinliyor gazeteci de ikide bir reseptöre uzanarak sesleniyordu:

TRT Haberler Merkezi çalışıyor
"Bu tekzibimi neşredin!"

Bölükbaşının kulağına telefondan, tek "kelimelik, uykulu bir cevap geldi:

"— Bilmiyorum.."

"King-size" lider, bunun üzerine anlatmağa koyuldu: Efendim, hemen oturmuş, bir tekzip kaleme almış, başta AKİS olmak üzere, bütün gazetelere, bu arada TRT Haberler Dairesine de göndermişti.

Bölükbaşı bir süre de 22 Şubat gecesi gösterdiği kahramanlıkları anlattı. Sonra telefondaki gazeteci ile dost luklarına değindi. Ama bu dostluğa rağmen tekzip, gazetecinin çalıştığı günlükte yer almamıştı. Yoksa bu gazete de mi CHP'yi tutuyordu? Haydi gazeteler bir yana ama tarafsız olması gereken Radyonun Bölükbaşının tekzi-

"— Evet, Beyefendi... Çok haklısınız Beyefendi... Bunu size nasıl yaparlar Beyefendi?.."

Sıkıntılı dakikalar bir anda. yerini, bu eğlenceli sahneye bırakmıştı. TRT'ci dinledi, gazeteci "evet" dedi, Bölükba--ı da ferahlayıncaya kadar içini döktü.

Gürledi ama, yağamadı!

Buğünlerde Bölükbaşıya, en çok sinirlendiği üç şeyin ne olduğu sorul sa. herhalde alınacak cevap şöyle olacaktır:

"— Radyo!. Radyo-!'. Gene Radyo!"

Gerçekten, Bölükbaşı birgün evindeki salon radyosunu İsrail Evlerindeki katının kırmızı tuğlalarla süslü,bal

konundan atara, hiç kimse saçmamalıdır.

İşin eğlenceli yönü. Radyoyu Devlete karşı "hal-i isyan"da diye suçlayan irikıyım liderin, suçun delillerini ileri sürerken düştüğü acıklı durumdur. Meselâ geçen hafta Radyoda yayınlanan bir konuşmasının budandığından yakınan Bölükbaşının "Kemal Satır" yerine "Sema Katır" dediği ve bu kelimelerin banttan kesildiği anlaşılmıştır. Bu hafta ise hırçın lider. AKİS'e hitaben kaleme aldığı bir tekzip yazısının Radyoda yayınlanmamasına tutulmuştur.

Oysa bunun böyle olması tabiidir. (Bak: Maziye Bakış, sayfa 14-15) TRT kuruluş kanununda, politikacıların, akıllarına estikçe yazdıkları tekziplerin Radyoda yayınlanacağına dair bir mad de bulunmadığı gibi, bunun habercilik tekniği ile bağdaşacak bir yönü de yoktur. Ama Bölükbaşı bir türlü tatmin olmamakta ve "Mademki Turizm ve Ta nıtma Bakanlığı bizdedir ve mademki TRT de bu Balkanlığa bağlı bir kuruluştur, o halde benim istediğim her metin Radyoda yayınlanmalıdır" gibi sakat bir görüşle malûl bulunmaktadır. Oysa Dördüncü Koalisyon Hükümetinin kuruluşundanıberi çeşitli vesilelerle, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ile TRT nin ayrı kuruluşlar olduğu kendisine sık sık duyurulmuştur. Meselâ, MP'li Turizm ve Tanıtma Bakanı Zekâi Dormanın TRT Genel Müdürü Adnan öztrak ile yapmış olduğu bir konuşma, biraz aklı başında olan her politikacıyı dalmış olduğu Radyo hülyalarından uyandıracak niteliktedir. Dorman, Bakanlık koltuğuna oturduğu ilk günlerde Öztraka, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Radyo üzerindeki denetiminin ne yolda olacağını sormuş ve şu cevabı almıştır:

"— TRT bir devlet kuruluşudur.."

Öztrakın bu sözlerinden birşey anla mıyan Zekâi Dorman biraz daha üsteleyince, Genel Müdür konuyu iyice açmak ihtiyacını hissetmiştir:

"— Yani TRT, Bakanlığınızın veya Hükümetin bir kuruluşu değildir. Bu bakımdan, ne Bakanlığınız ve ne de Hükümet TRT üzerinde bir tesir icra edebilir. TRT, Üniversite gibi muhtar bir devlet kuruluşudur. Bakanlığınızın sadece mali bakımdan denetimi söz .konusu olabilir.."

Bölükbaşı tezahürat yapıyor

Asil bir sanat

Yalnız adam..

Gerçi Bölükbaşı, bu uyarmalar sonucu bu statü içinde TRT ile başedemiyeceğini anlamış bulunmaktadır ama buna rağmen yaygaraya da devam etmektedir. Zira, irikıyım liderin amacı. TRT'ye, tesir edebileceği tipte yeni bir statü hazırlamaktır. Bu yolda teşebbüslerinin meşru görünmesi için de yerli - yersiz, her fırsatta Radyodan yakınmaktadır. Ancak Bölükbaşı, hazırlıklarını kesin olarak gizlemekte ve yeni bir kuruluş kanunu teklifi hazırla yıp hazırlamadığını soranlara, sinirli bir şekilde:

"— Yok böyle birşey!" diyerek cevap vermektedir.

Haftanın başlarında, bir AKİS'çinin, böyle bir tasarı hazırlamağa niyeti olup olmadığı sorusuna irikıyım lider, gerçekten abstre tablolar kadar anlamsız bir cevâp verdi:

"— Bu saatte niyet sorulmaz!."

AKİS muhabiri "niyet saatinin han gi saat olduğunu" sorunca da cevap madeni bir kahkaha ve ardından:

"— Halisane niyetinizden eminim" oldu ve telefon kapandı.

Aslında Bölükbaşının bu sinirli halinin tek nedeni, bir süredenberi Radyoyu ele geçirmek üzere girişmiş olduğu teşebbüslerin kocaman birer sıfıra müncer olması değildir. Bunda, Koalisyonda kader birliği ettiği diğer partilerin kendisini yalnız bırakmalarının da tesiri büyüktür. Zira Bölükbaşıya göre, Dördüncü Koalisyon Hükümetinin temelini teşkil etmesi bakımından, bu meselenin üzerinde en çok durması gereken AP maalesef hiç oralı olmamaktadır. AP'li Çalışma Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, bir TRT'ci kanalıyla, Genel Müdür Adnan Öztraka, AP adına, şu mesajı göndermiştir: "Biz bir hesap yaptık: Seçimlere kadar, Millet Meclisi ancak 32 tam toplantı yapabilecek. Bu süre içinde değil yeni bir TRT kuruluş kanunu getirmek, programda vaadettigimiz tasarıları bile kanunlaştıracağımız şüpheli. Bu bakımdan, yöneticileriniz müsterih olsunlar, kendilerine ve çalışmalarına sevgi ve saygımız büyüktür.."

AP'li bir başka Hükümet üyesi de haftanın başlarında kendisiyle konuşan AKİS muhabirine, particinin TRT kuruluş kanununun değiştirilmesi ile ilgili bir görüşü olmadığını söylemiştir.

Koalisyonun bir diğer kanadını teşkil eden CKMP ise ortada Radyo diye bir mesele olup olmadığının farkında bile değildir.

İstanbuldan yeni dönen CKMP Ge-

nel Başkanı, haftanın başlarında Sah günü kendisiyle görüşen bir AKİS'çiye:

"— Daha henüz bu konuda bir ince lemede bulunmadım. Onun için, şimdiden bir şey söylemek çok güç. Ama kesin olarak söyliyebileceğim şey şudur: Bizim partimizde TRT kuruluş, kanununu değiştirme yolunda bir çalışma yoktur'" dedi.

Oğuzun bu konuda söylediği tek menfi söz şu oldu:

"-- Söylentiler doğruysa, Radyoda ki arkadaşların bir obstrüksiyon durumuna girmesi kötü."

Çıkmaza varan hesaplar

Aslında, başta AP olmak üzere, Koalisyonun diğer ortaklarının MP'yi çıkışlarında yalnız bırakmalarının gerçek nedeni bu kuruluşa duyulan saygı değil, bir şey yapılamıyacağının bilincine varılmış olmasıdır. Yoksa gazetelerde pabuç kadar harflerle yer alan "Demirel yeniden barajlara el attı" yolundaki edebiyatın Radyodan, bu 25 milyon dinleyicisi bulunan yayın organından bütün Türkiyeyi etkilemesi AP'nin özletmediği şey değildir. Ama ne var ki, TRT kuruluş kanunu tetkik edildiğinde görülmüştür ki, Radyodan eski devri hatırlatacak şekilde zafer şarkıları çağırtmak artık imkânsızdır. Ayrıca. Hükümet programında Siyasî Partiler Kanu nu ve Toprak Reformu ile birlikte 10 kadar tasarının kanunlaştırılacağı vaadedilmişken, zaten topu topu 32'yi ancak bulan oturumlara bir de TRT kuruluş kanununun sıkıştırılmasının mümkün olmadığı açıktır. Şimdilik AP, YTP ve CKMP'de hakim olan fikir, hiç değilse yöneticilerin üzerine gitmemek ve seçimlere kadar TRT'cilerle mümkün olduğu kadar jyi geçinmektir. Zira bilinmektedir ki TRT kuruluş kanununun yanısıra, TRT yöneticilerini de değiştirmek hayli çetin formalitelere bağlanmıştır. Bu bakımdan, akla en yakın yol, önümüzdeki altı ay içinde bu konuya fazlaca eğilmemek olacaktır.

Bundan kısa bir süre öncesine kadar bu kampta hakim olan fikir, statü değiştirilemiyeceğine göre, yöneticileri değiştirmek olmuştur. Ama mevzuat tetkik edildiğinde görülmüştür ki, bunu yapmak da son derece güçtür. Zira Genel Müdürün görevden uzaklaştırılması ancak Yönetim Kurulunun kendisine güvensizlik beyan etmesiyle mümkün kılınmış, bazı maddelerle bu kararı alacak olan Yönetim Kurulu üyelerine Hükümet tesiri imkânsız hale getirilmiştir. 9 kişilik Yönetim Kurulunun 7 üyesi serbest teşekküllerden ve Üniversiteden gelmiştir. Bunlar 5 yıl garantilidirler. Bunların İktidara körükörüne boyun eğmeleri düşünülemez. Az da olsa, etkilenmesi mümkün olan üyeler Hükümet temsilcileridir. Sayılan iki olan bu üyeleri değiştirmek her zaman için mümkündür. Ama bu husus sadece kâğıt üzerinde böyledir. Zira meselâ halen Yönetim Kurulu Başkanı olan Milli Eğitim Bakanlığı temsilcisi Behçet Kemal Çağlara dokunmak pek kolay olmayacaktır. Şimdi lik tasarrufta bulunulabilecek olan tek üye, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı temsilcisi Ziya Eralptir ki, bu tek üyenin yerine en partizan bir AP linin geldiği düşünülse dahi, kararlarda bu yeni üyenin tesiri 9'da l'den ileri gitmeyecektir.

Cumhurbaşkanlığı

Kim kimdir?

Başkent siyasi çevrelerinin son haftalarda en popüler siması, Nasır Zeytinoğludur. Parlâmento koridorlarından Grup odalarına ve politikacıların pek hoşlandıkları Bulvar Palas salonlarına kadar hemen her yerde, her cümle "Nasır Zeytinoğlu" kelimeleriyle başlamaktadır. Zeytinoğlunun meşrebi, DP'liler ve AP'lilerle ilişkileri, iş çevrelerine, amerikanların "key-man"lerine olan yakınlığı, İhtilâl Kabinesinde ve Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinde bulunduğu sürece adının karıştığı hadiseler bir bir, kulaktan kulağa fısıldanmakta ve cümleler çok defa şöyle bitmektedir:

"— Pes birader!."

Sıtkı Ulay

Bu, gök gürlemesi!

Binbir gece romanlarını andıran Zeytinoğlu serüvenleri ile ilgili hikâyelerin en ilgincini, haftanın başlarında Salı günü eski MBK'cılardan Tabiî Senatör Emanullah Çelebi, bir AKİS mensubuna anlattı. Emanullah Çelebiye göre, Zeytinoğiu aktif bir masondur ve İhtilâl Kabinesinde görevli olduğu sürece sık sık mason locasından talimat ve hattâ ültimatom almıştır! Bununla ilgili bir mektup hâlen Çelebinin arşivinde bulunmaktadır. Mektupta, Zeytinoğlunun, "biraderlerini ihmal ettiği", "talimatlara bazen uymadığı" belirtilmekte ve masonluğa kabul edilirken etmiş olduğu yemin kendisine hatırlatılmaktadır. Bu mek-. tuba göre Zeytinoğlu, mason locasına girerken, "biraderlerine ihanet ettiği takdirde, Lübnanın karlı bir dağında ölmek üzere" andiçmiştir.

İşte, mektupta kendisine bu yemin tekrarlanmakta ve "dâvaya ihanet ettiği takdirde" kendisini bekliyen akıbetin ne olduğu hatırlatılmaktadır.

Bu sert ültimatomdan sonra Zeytin oğlu, Lübnanın karlı dağlarında ölmemek için ne mümkünse yapmıştır!

Tabii bu mektup ciddi midir, bir düşmanlık neticesi midir, alay mıdır bir şey söylemek imkânı yoktur. Gerçek masonluğun bu taraklarda bezi bulunduğu iddiası pek muallâkta bir iddiadır ve daha ziyade peşin hükümlerin neticesidir. Belki de mektupla istenilen husus sadece Zeytinoğlunun üyelik icaplarına, riayetinden, yani toplantılara katılmasından ibarettir. Zira masonluk bir gizli tarikat değildir ki... Ama böyle bir mektup M.B.K"nin eline geçmiştir ve bu Çelebinin arşivindedir.

Sorulardan bir demet

Ancak Zeytinoğlunun sıkıntısı bunla kalmadı. Bir başka senatör, hem de bir "lider - senatör" Sıtkı Ulay, sabık şeflerinin yeni Genel Sekreterine sekiz soru doğrulttu, Ulayın soruları şunlardır:

1 — Nasır Zeytinoğlu, İhtilâl Kabinesine, kendi mensup olduğu bazı çevrelere danışarak mı girmiştir?

2 — Bu danışmanın ifadesi Zeytinoğlunun Kabine içindeki aksiyonlarında tezahür etmişmidir?

3 — Zeytinoğlunun, Kabineye, kendi çevresine mensup insanları getirmek gayretleri olmuş mudur?

4 — Yassıada Mahkemelerine nüfuz gayretleri olmuş mudur?

5 — Seçimlerden önce kurulması gereken bazı partilere Zeytinoğlu Kendi çevresine mensup insanların sokulmasına çalışmış mıdır?

6 — Nasır Zeytinoğlu, seçimlerden sonra Genel Sekreterlik görevine geçmesi için bazı çevrelerden talimat almışmıdır?

7 — Bu görevin ifası sırasında Nasır Zeytinoğlu Cumhurbaşkanı Cemal Gür seli dış ülkelere tedaviye göndermek üzere faaliyetlerde bulunmuş mudur? Neden?

8 — İsmet İnönünün dışında bir kabine kurulması yolundaki çalışmalar bundan kaç ay önce, hangi çevrelerde başlamıştır?

M.B.K.'cılar bu sorularını ortaya attıktan sonra bunların cevaplarını da beklediklerini ilâve etmeyi unutmamışlardır. Başta Sıtkı Ulay çok M.B.K. cı gizli kalmış bazı gerçekleri gün ışığına çıkaracaklarını saklamamaktadırlar. Esasen Tabii Senatör Mucip Ataklı bu konu ile ilgili olarak Parlamentoda "dokümanter bir konuşma" yapmak üzere hazırlanmaktadır. Açılacak tartışmada çeşitli çevrelerden çeşitli kimselerin isimlerinin bahis konusu edileceği anlaşılmaktadır.

Bu hafta, "perdenin arkasında ipleri gerçekte elinde tutan adam" olma hevesinin bu İzmirli briç arkadaşının başına getirdiği işlerden ciddi şekilde bizar bir başkası Cumhurbaşkanı Gürseldi. Ama bu kadar "oyun içinde oyun"un başa iş açmamasına elbette ki imkân yoktu. Zeytinoğlunun bu huyundan vazgeçmesi de beklenilmemelidir.Durumun devamı Çankayanın başında yeni ve daha zorlu şimşeklerin çakacağını göstermektedıir. Zira "oyun içinde oyun"un oynandığı yer Çan kaya olunca bu, çok "iltibas"a vesile vermektedir.

ki tutumlu olduğu hemen anlaşılan Hasan Işığı dinleyenler yukardaki söz lerin birer hikmet olduğunu sezmekte müşkilât çekmediler. Bakanlık koltuğu na oturmasından bu yanaki davranışla rıyla kendi teşkilâtında hemen, dışardakiler üzerinde ise yavaş yavaş -İhtilâlden beri ilk defa Dışişlerine bir Bakan geldi" intibaını uyandıran Hasan Işık şöyle dedi:

"--Hayır, yeni Hükümetin dış politikasının eskisininkinden değişik olduğu söylenemez. Tabiî, günün değişen şartlarına göre bu dış politikanın uygulanması bakımından bazı değişiklikler olabilir ,fakat politikanın esasında değişiklik diye birşey yoktur. Türkiyenin ötedenberi izlediği dış politika je-

Hasan Işık bir adım daha ileri giderek, iki ülke arasındaki ekonomik münasebetler konusunda ortaya yeni bir görüş de koydu. Türkiyenin iktisadî kalkınması için gerekli dış finansman kaynakları mutlaka belli bir kaç devletten sağlanır diye hiçbir kanun yoktu. Eğer ekonomik şartlar gerektirirse, Türkiye, Sovyetler Birliğinden de dış yardım almaktan kaçınma yacaktı.

Yeni Dışişleri Bakanı Hasan Işık bu sözleri Salı günü. Dışişleri Bakanlığı toplantı salonundaki uzun masayı çevreleyen otuzu aşkın gazeteci karşısında söyledi. Sezarın hakkını Sezara vermek gerekirse, konuları ele alışındaki cesareti, açık sözlülüğü ve güler

Hasan Işık Sovyet **Büyük** Elçisi Nikita Rijofla
Eski ağıza yeni taam

Dış Politika

İnönünün izinde

Amerikalıların Türkiyede, hem kendi menfaatlerini daha iyi savunacak, hem de akıllarındaki "Kıbrıs için hal çaresi"ni kabul edecek bir yeni Baş bakan aradıkları günlerde bu saf dostlara çok türk şöyle diyordu:

"— Türkiyenin görebileceği en proamerikan hükümet bu hükümettir. Zira bu hükümetin kompleksi yoktur. Türkiyede yepyeni bir umumî efkâr, yepyeni kuvvetler var. Sizin dünyadan ha beriniz yok.."

Bu haftanın başında Dışişleri Bakanlığında, karşılarındaki ince yapılı, güler yüzlü, ama sağlam bilgili ve sı-

opolitik durumumuza, tarihsel gelişmeye ve milletlerarası barış düzeninin devamı şartlarına uygun, milli bir dış politikadır ve esasları büyük Atatürk tarafından konulmuştur."

Ya türk - sovyet münasebetleri? Hasan Işık bu konuda da hiçbir tereddüde yer vermeyecek biçimde konuştu: İşbaşına geldiği günden buyana edindiği intibaa göre, ne yeni türk hükümeti, ne de sovyet hükümeti iki ülke arasında son zamanda gelişen iyi komşuluk münasebetlerinde bir değişiklik yapmayı düşünüyorlardı. Geçen yıl Moskovada imzalanan kültür anlaşmasını yürürlüğe koymamak diye birşey söz konusu değildi.

yüzlülüğüyle basın karşısındaki ilk sınavını başarıyla verdi.

Yeni haberler

Dışişleri Bakanının basın toplantısının akşamı, Anadolu Ajansı amerikalıları ve onların "key-man"lerini üzüntüye sevkedecek başka bir haber verdi. Amerikalılarla aramızdaki ikili anlaşma feshediliyordu. Bu sarhoş amerikalılara türk çiğnediklerinde "gö revlilik dokunulmazlığı" sağlayan meş hur anlaşmadır. Bunun feshi için İnönü Hükümeti zamanında ilk teşebbüslere geçilmiştir ve Hasan Işık bunların neticelendirilmesini durdurmamıştır. Zaten bugün görülen manzara bilhassa son yıl içinde rayına girmiş

MUHALEFETTE

Aşağıda bulacağınız yazı İsmet İnonünün Muhalefet Lideri *olarak kaleme aldığı ilk yazıdır. C.H.P. Genel Başkanı AKİS için yazdığı bu yazıda kendisinin Muhalefet Iideri ve partisinin Ana Muhalefet Partisi olarak nasıl çalışmak niyetinde olduklarını anlatmaktadır. Bu soru şu anda çok kimsenin kafasında bulunan konudur- Ancak yazı okunduğunda da anlaşılacağı gibi böyle htr merakın mevcut olnıası herkesten fazla İsmet İnönüyü şaşırtmıştır. İnönü buna rağmen düşüncelerini AKİS okuyucularına açıklamıştır.*

Muhalefette bizim görevimizin ne olacağını düşünmenin ve merak etmenin bugünün bir meselesi olduğunu biliyorum. Aslında böyle bir husus düşünce konusu da. merak konusu da olmamak gerekir. Alışılmış demokraside nasıl İktidar ne şekilde ve neden çekilir, herkes bilirse. Muhalefetin nasıl çalışacağını da herkes tahmin edebilir, övünmek gibi olmasın ama, İktidardan ne kadar kolaylıkla çekileceğimizi ben her zaman söylemiştim. İktidar hayatının bir tek şartı Anayasanın istediği Meclis güveninin bulunması veya bulunmamasıdır. Bu icabın işlemesini o kadar kolaylaştırdık ki Anayasada belirtilen sayıyı bile şart koşmadığımızı önceden ilân ettik ve samimiyetimizi misaliyle gösterdik.

Bir iktidarla nihayete ermesi bu kadar basit olunca ondan sonra onun muhalefeti çok tabii olarak anlaşılmak icap eder. İktidarda bulunanlar prensipler veya önemli sebeplerle çekilince, yahut düşürülünce aynı insanların prensiplerini ve davalarını Muhalefette savunmalarını ve bunları millete mal etmeye çalışmalarını beklemek gerekir.

Demek ki Anayasa nizamında İktidarın görevi belli olduğu gibi Muhalefetin görevi de besbellidir.

Bu başlangıçtan sonra, Muhalefette ne yapacağımızın bilinmek istenmesi arzusuna uyarak gene bir kaç düşünce söyleyeceğim.

Yirmi senelik çok partili hayat denemesinde benim kanaatimce çok mesafe alınmıştır ve çok dersler öğrenmişizdir. Daha doğru tâbirle çok mesafenin alınmış ve çok derslerin öğrenilmiş olmasını beklerim. İlk hatırıma gelen, İktidar ve Muhalefet münasebetlerini memleketin huzuru bakımından bir mesele halinden çıkarmaktır. Benim tecrübeme göre bunun temel şartı iktidara gelenin imkân bulduğu müddetçe aklının erdiği gibi hizmet etmek kararında olması ve iktidarda kalması artık mümkün olmadığı zaman da suni olarak iktidar mevkiinde kalmaya heves etmemesidir. Biz C.H.P. olarak bu siyasi geleneğe kendimizi iyice alıştırmış ve ısındırmış bir durumdayız. Karsımızda bulunan partiler de bu geleneği tabii gördüklerini fiilen ispat ettikleri halde rejim tabii dalgalarını arızasız geçirecektir. Anlaşılıyor ki karsı partilerin de bu tecrübeleri geçirmesi zamana muhtaçtır.

Bugünkü halimizde karşımızdaki partilerin demok*ratik* gelişmeleri ve değişmeleri tabii gördükleri inancı üzerine siyasi hayatımızı yürütmek görevimizdir. Bugün partiler arasında bu esas noktada cereyan eden tartışmaların köklü olmadığını ümit ediyoruz. Sayın Başbakan bu tekâmülde başlı basına bir müsbet tesir sahibi olmak istidadındadır.

Bununla beraber dünkü İktidar ile bugünkü iktidar arasında beliren farkları küçümsemek doğru olmadığına dikkati çekmek isterim. Siyasi durumumuzun özelliklerine ne kadar doğru teşhis koyarsak siyasi hayatımızı normal yollardan zehirsiz olarak yürütmek o kadar kolaylaşır. Hükümet değişikliği arzusu Bütçe vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Buradan hareket edersek büyük ayrılık Bütçe üzerinde olmak gerekir. Gelecek büyük tartışmalar da Bütçe üzerine olacaktır. Gerçektir ki Bütçe Görüşmelerine ciddi olarak hazırlanıyoruz. Geçen Bütçeyi yaparken ne kadar esaslı çalıştığımızın imtihanını bir daha geçirmeyi düşünüyoruz. Bu karşılaşma nihayet bu ay içinde bitecektir ve memleketin bir an evvel kan dolaşımına ihtiyacı olduğu için yeni Bütçe uygulanmaya başlanacaktır. Bunu kolaylaştırmak maksadıyla biz, Geçici Bütçeyi Başbakanın muvufakatıyla Meclise takdim etmeyi görev saydık. Yardımın ne kadar lâzım olduğunu zaman gösterdi. Biz, bir hükümeti Bütçe üzerinde düşürenlerin kafasında yeui Bütçe için esasların hazır olması lâzım geldiğini kabul ediyoruz. Her halde yeni bir geçici Bütçeye daha lüzum görülecek kadar hazırlıksız bir tertip karşısında bulunduğumuzu düşünmek istemiyoruz.

Geçen Hükümetin düşmesi görüşmelerinde, özellikli yeni Hükümetin programı görüşmelerinde İktidarla Muhalefet arasında siyasi ayrılıkların ne kadar ciddi olduğu meydana çıkmıştır. Oysa ki sorumluluk sahiplerinin, yâni İktidar ve Muhalefette açıktan görevlilerin bütün konuşmalarındaki üslûp ve edadan esaslı bir ayrılık olmadığına inanılmak isteniliyordu. Şimdi şu iddiaya dikkat etmek lâzımdır. Geçmiş Hükümete aşikâr bir imâ yapılarak partizanlık mücadelesi açılacağı yeni Hükümet için bir program ifadesi olarak gösterilmiştir. Türlü sosyal sebeplerin tesiri altında bulunan partizanlık hastalığından memleketin kesin olarak tedavi edilmesi için daha oldukça çok iktidarın birbirinden sonra çalışması icap

GÖREVİMİZ

İsmet İNÖNÜ

edecektir. Burasını anlıyorum. Ama bize karşı söylenen söz, bizim iktidarımız zamanındaki partizanlık ithamlarına dayanılarak bir mücadelenin açılmak istendiğinin ifadesidir. Meselenin bu şeklini kabul etmediğimiz gibi haksiz olarak böyle bir meselenin icat edilmesini bize karşı düşünülen bilmediğimiz tedbirlerin işareti olarak da önemle karşılamamız tabiidir. İlk anda başlayan Radyo Teşebbüsü çok uyarıcı olmuştur. Demek iki tarafsız idare ve partizanlık yapmamak taahhüdü üzerinde dikkatle durmakta her türlü haklı sebeplerimiz vardır. Yapılmış bir partizanlık varmış da, onu tamir ediyoruz bahanesini kullanıp açık partizanlığa teşebbüs etme oyunu hiç kimseyi kandıramayacağı gibi bunun sahiplerini de hiç bir yere götürmeyecektir.

Bütçe görüşmelerinde biz. Plâna dayanan kalkınma programının gerçekleşmesi için bütün tedbirlerde ısrar ettik. Zaten son dört senelik, hususiyle son bir senelik iktidarda Plânlama ve Reform konularını hükümetlerin temel görevi olarak ele almıştık. Son hükümet düşürülmesi çekişmelerinde de bu yüzden ciddi tartışmalar geçti. Hükümet programı görüşmelerinde plânlama anlayışında, tedbirlerinde ve uygulamasında aramızda ciddi fark ve ayrılık olduğu meydana çıkmıştır. Plânı, plân fikrini her parti kabul ettiğini söylüyor. Bu tutumun plânlama hususunda C.H.P. ile karşısında bulunan partiler arasındaki farkları ve ayrılıkları azaltmadığı anlaşılmıştır. Demek ki bizim bundan sonraki siyasi hayatımızda da kalkınma meselesi ve onun planlanması keyfiyeti esaslı ayrılığımız olacaktır. Şimdiden, yani daha ilk günlerden, yeni İktidarın Plân hususunda başlıca sorumlusuyla sorumsuz, fakat sorumsuz olarak plânla ilgili başlıca şahsiyeti bugünkü Plânlama Teşkilâtı ve hesaplan karşısında vaziyet almışlardır. Tartışmayı bugün anlamamız henüz mümkün olmamaktadır. Sayın liderlerin, tashih etmek istedikleri hesaplarda da aynı rakkamı söylemedikleri görülmektedir. Karşılarına aldıkları, plânlamanın başından beri onun içinde çalışan milletlerarası bir büyük uzmandır. Bu tarafsız ilim adamının Plânın müsbet yönleri hakkında ifade ettiği inançlar, karşımızdaki sayın siyaset adanda rının hoşuna gitmemiş bulunabilir. Hattâ haksız ve müşkil mevkide de kalmış olabilirler. Ama korkarım ki hesaplar üzerinde ihtilâf dış yardımlar meselesinde müsbet etki yapacak bir nitelikte olmayacaktır.

Hülâsa, Plan meselesinde İktidarla aramızda sorumlular ve sorumsuzlar tarafından açılmış olan ciddi tartışma önemini ve genişliğini arttırarak devam etme istidadında görünüyor. Bizim kanaatimizce memleketin kal kınması Türkiyenin 1 numaralı meselesidir ve bu ancak plânlı bir düzenle mümkün olabilir. Bunu millete anlatabilmişizdir. Bu fikri yürütebilmek başlıca siyasi görevimizdir.

İktidarla aramızda açılmış olan bir artışına konusu da seçim güvenliğinin ancak dört partinin birleştiği bir koalisyonda mümkün olduğu fikrinin ileri sürülmesidir. Böyle bir prensibi kavramak, tabii düşünen insanların karı olamayacağı için o prensibin arkasında nelerin yattığını merak etmemek kabil değildir. Karamsar ihtimallere yer vermek istemiyorum. Çünkü aklı başında bir insan için anormal arzuların mümkün görüleceğini zannetmiyorum.

Şimdi bütün mülâhazalarımı bağlamak isterim. İktidarla Muhalefet arasında bulunan görünür, görünmez meselelere, İktidar kanadının sorumlularının ve sorumsuzlarının sözlerinden çırakabildiğim kadar işaret ettim. Bu ortam içinde münasebetlerimizin zehirlenmeden karşılıklı devam etmesini hal için ve âti için memleket menfaati gereklerinden sayıyoruz. Bu uğurda iyi niyetle çatışmak kararındayız. Başarı hepimizin ve demokrasinin olacaktır.

olan türk dış politikasının aynı istikameti muhafaza edeceğidir. Ürgüplü ve Hasan Işık, bazı aksı cereyanlara rağmen, hiç bir gücün bunu önleyemeyeceğini, zaten bunun önlenmesinde de bir milli menfaat olmadığını anlamışlardır.

Ancak bu tutum bilhassa A.P. içinde tepki yaratmaktan geri kalmadı. Çankaya Köşkü sakinlerinden sayılıp da bizim Sovyetlerle ilişkilerimizden memnun olmayanlar da kurdukları yeni hükümet karşısında ilk hayal sukutuna Işıkın gazetecilere söylediklerini basında okuduklarında uğradılar. Öyle ya, A.P. İnönü Hükümetini "memleketi rusların kucağına atmak"la suçlamamış mıydı? Şimdi kendi Dışişleri Bakanları bu ilişkilerin hattâ daha da kuvvetleneceğini ve Türkiyenin Rusyadan yardım alacağını söylüyordu. Buna mukabil Işık, Kıbrıs konusunda Amerikanın tutumundan kendisinin. İnönüden daha memnun olmadığını da belirtti. Hattâ Amerikaya çatmaktan kendini alamadı ve bu konuda bizim Amerikanın izinden gitmemiz için sebep bulunmadığını söyledi. Bu sözleri söylerken Işık Amerikanın hâlâ Kıbrıs için Enosisi düşünmekte devam ettiğini biliyor, Rusyanın kabul ettiği Federasyondan bizi vazgeçirmek için telkinlerden haberdar bulunuyordu. Halbuki Gromikonun Federasyon lehinde açık vaziyet almasından bu yana Enosis fiilen iflâs etmiştir ve onu Amerika bile kurtaramayacaktır.

Yunanlılar için bir ihtimal A.P. çekirdekli yeni hükümetin Sovyetlerle bozuşması. Sovyetlerin Federasyon lehindeki tutumlarından vazgeçmesi, bizim yeniden Amerikanın kucağına düşmemiz. Amerikanın da bizi Enosisi kabule zorlamasıydı. Fakat çok şartlı bu tertip netice vermişe hiç benzememektedir. Türkiyede hem millî basiret, hem de umumî efkârın kuvveti "key - man"leri hezimete uğratmıştır.

Adadaki tertipler

Kıbrıstaki duruma gelince; Kıbrıs rumları geçen haftanın sonunda Lefkoşe havaalanı yakınlarındaki ingiliz hava kuvvetlerine ait eski barakaları işgal etmişlerdir. Şu satırların yazıldığı sırada gelen haberler de gene Kıbrıs rumlarının Lefkoşe dolaylarına ağır silâhlar aktarmakla meşgul olduklarını göstermektedir. Anlaşılan rumlar Güvenlik Konseyinin Kıbrısa ilgili görüşmeleri başlamadan ve arabulucu Plaza'nın raporu açıklanmadan önce Adadaki, fiilî üstünlüklerini daha da kuvvetlendirmek istemektedirler. Fakat unuttukları bir nokta var: Türkiye, dün olduğu gibi bugün de hiçbir olup. - bittiye pabuç bırakmak niyetinde değildir .

Adalet Bakanı Baran konuşuyor
Bir çuval incire ne oldu ?

Hükümet

Yanlışlıklar komedyası

AP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Süleyman Demirel, gazetecilerin sorusuna:

" —Hayır!" cevabını verdi.

Soru, Devlet Plânlama Teşkilâtı Başdanışmanı Prof. Tinbergen'in 1963 ve 1964 yılları Plân uygulamasının Türkiyede sağladığı gerçek gelişme hızının yüzde 6.2 olduğu yolundaki açıklaması ile ilgiliydi- Demirel itirazını gazetecilere şöyle izah etti:

"— Kalkınma hızı yüzde 3.9'dur. Bundan iyi gerçek mi olur?"

Başbakan Yardımcısı Demirel ile -muhtemelen bu konu üzerinde- yaptığı görüşmeden çıkan YTP Genel Başkanı Ekrem Alican da ortağının görüşünü destekledi ve:

"— Tinbergen Hükümetten daha mı iyi biliyor?" dedi ve geçmiş yıllara müteveccih kötümserliği daha da ileri götürerek, 963-64 yıllarına ait kalkınma hızının yüzde 3 olduğunu ileri sürdü! Alicanın Plân hedeflerine dair nedense allerjisi vardır. İnönü Hükümetindeyken bu teşkilâtın sorumlusu olduğu zamanlar dahi hem karamsarlığı tercih etmiş, ancak sonda bir güzel "bozum" olmuştur. Bu sefer, anlaşılan, şansını yeniden denemektedir.

Başbakan Suat Hayri Ürgüplü ise bu konuda ihtiyatlı davranmayı uygun bulmuştu. Meseleyi ilgililere so-

racağını ifade ederek:

"— Bakalım, kalkınma hıza. 6.2 mi. yoksa 3.9 mu?"' dedi.

Sorumluların bu açıklamaları radyo ve gazeteler vasıtasile duyurulduğunda en büyük şaşkınlığa sürüklenenler Plânlama Teşkilâtında çalışan uzmanlar oldu. Bir uzman:

"— Yahu, elmalarla armutların toplanamıyacağını bilmiyorlar mı?" demekten kendini alamadı.

Gerçekten Demirel ve Alicanın yaptığı iş, uzmanın benzetmesinden farklı değildir. Çünkü Prof. Tinbergen'in vardığı yüzde. 6.2 rakamı, değişlik ve özel bir ekonomik görüşle yapılmış olan hesapla vanlan bir sonuçtur. (Bak: "Plânlama").

İşin garip tarafı, Tinbergen'in ifade ettiği rakama, tarımsal gelişme ile hava şartlarının etkilerinin de dahil bulunduğu yüzde 3.9 ile cevap vermeğe kalkışan Demirele bu hususun anlatılmış olmasıdır! Tiiibergen, Plânlamadan sorumlu Başbakan Yardımcısı Demirel ile yaptığı görüşmede, bu hesabını nasıl yapmış olduğunu Demirele anlatmış, üstelik, pek itiraza da uğramamıştır. Alican ise gazetecilere verdiği demeçten sonra AKİS muhabirinin, kendisine, Tinbergen'in hesabı nasıl yaptığını da naklederek yönettiği:

"— Bu şartlar altında Tinbergen'i niçin yalanladınız?" sorusuna şu cevabı verdi:

"— Her kafadan bir ses çıkıyor!"

Bu hüküm doğrudur. Yalnız, bu hususta, ünlü Plâncı Tinibergen'in kafasına mı, yoksa bizim Alicanla Demirele mi gücenmek gerektiği insaflara kalmıştır.

Alican, kendisine kapıda sorulan bir soruya karşı ise, fikrini söylediğini, gerisinin kendisini ilgilendirmiyeceğini belirterek cevap verdi.

Alican belki de, gerçekten, işin gerisi ile pek ilgilenmemektedir. Ancak bu mesele, Türkiyede yasayan her insanın en gerçek ve en önemli bir meselesi olmak bakımından, halk oyunu fazlasıyla ilgilendirmektedir.

Ört ki öleyim!

Demirel, işin içyüzünü bildiği halde, neden Tinbergen'i yalanlamak lüzumunu duymuştur ve Alican neden dünya çapında bir planlama uzmanını küçümseme yoluna gitmiştir?

Bu soruların cevabı, birazcık geriye, Hükümet Programının görüşülmesinde İktidarın izlediği tutuma bakılınca kolaylıkla ortaya çıkmaktadır: iktidar, Program görüşmelerinde, herkesin de farkettiği gibi, kendi sorumluluklarının tartışılmasından şiddetle kaçmış ve

Mehmet Turgut Ali Naili Erdem
Dimyata pirince gider iken...

tartışmalan 1946'ya kadar geri götürerek, eski devrin muhasebesini yapmak yolunu tutmuştur. İktidarın ortaklarının istekleri bellidir: kendilerinin yapması gereken işler söz konusu edilmesin, CHP'nin mazisi, CHP'nin hataları büyütülerek tartışılsın ve halk oyunun, dikkati hep eskiye dönük tutulsun!..

Alican ile Demirelin Tinbergen'i inkârı, bu taktiği devam ettirmek gayretinden başka bir şey değildir... Ekonomik konuları bilen çok kimse, işin siyasî tarafını bilmedikleri için meselenin Demirel ile Alicanın bu konudaki cahilliğinden doğduğunu sanmışlardır. Evet, ortada bir cahillik olduğu doğrudur. Ama bu cahillik, bu iki politikacının, 1963 ve 1964 yıllarındaki gelişmeyi inkâr gayreti ile düzenledikleri manevranın gülünçlüğündedir. Bu cahillik, halk oyunu hiçe saymaktan, maksatlarının anlaşılmıyacağını hayal etmekten ibarettir.

Bağdattan dönen hesap

Bu yüksek politikacıların gerçekten Oğuz, Alican ve Bölükbaşı Liderler Komitesindeki yerleriyle Hükümetten bile yüksektedirler- bu İnce hesapları, CHP'nin, meselelerin nasıl olsa gün ışığına çıkacağını bilmekten doğan soğukkanlılığı sayesinde bir-iki hafta için bile olsa başarılı gözükebilecekken, kendi cenahlarından gelen ani bir çelme ile ilk darbeyi yedi: Salı günü yapılan AP Grupunda, bu partinin aklı başında milletvekillerinden İlhami Ertem bir önerge vererek, gerçek meselelerin ortaya konulmasını isteyiverdi! Ertem önergesinin giriş cümlesinde, formaliteyi yerine getirerek. Muhalefete soruyor, fakat sonra şunları istiyordu: "Seçim sath-ı mailine girildiği nazara alınarak, Hükümetin acele üzerine eğilmesi gereken, hazırlıkları yapılması icabeden önemli meselelerle. Bütçe ödeneklerinde yapılması gereken değişikliklerin,nutka kaçmadan, icra olunacak maddeler halinde Müşterek Grupta ortaya konulmasını arz ve teklif ederlm..."

Ertem Hükümetin kuruluşundan bu yana sapılan bir yolu da ince bir espriyle ortaya koymuş, hiç olmazsa bundan sonra "nutka kaçılmamasını" itte* mek cesaretini göstermişti...

Zaten Muhalefetin istediği de, Program Görüşmelerinde Feyzioğlunun konuşmasında ortaya attığı teknik sorularla belirlendiği gibi, budur: Nutuk yerine rakamların ve memleketin geleceğine ışık tutacak gerçeklerin ve meselelerin tartışılması!..

Zaman, haliyle, İktidarı bu zorunlukla karşıkarşıya getirecektir. Liderler Cuntası bu tip bir tartışmadan nekadar kaçarsa kaçsın, şu günlerde görüşülmeğe başlanacak olan Bütçe ve Hükümetin önemli meselelerde yapmak zorunda olduğu açıklamalar işi bu tarafa götürecektir. Bir iktidar iş yapmak, yaptığı işin hesabını vermeyi ve tartışmasına girmeyi kabullenmek zorundadır. Liderler Cuntasının düşün-

düğü, CHP'ye hücum ederek yedi ayı geçiştirmekse, bu bir ham hayalden başka bir şey değildir..

Umulan ve bulunan

Liderier Cuntası ve yeni Hükümetin kuruluşunu organize eden kuvvetler daha birçok noktalarda tökezlemeğe mahkûmdur. İktidar değişikliği öyle bir telaş havası içinde organize edilmiş ve birçok pürüzler o derece palyatif formüllere bağlanmıştır ki, her geçen gün yeni Hükümetin başına yeni dertler açmaktadır, üstelik bu dertler için Muhalefeti suçlamak da para etmeyecektir. Çünkü bu dertler sadece Hükümetin çürük yapısından doğmakta ve "CHP'nin tahrikleri" ile izahı mümkün olmayan durumlarda ortaya çıkmaktadır. Nitekim, CKMP'li genç Adalet Bakanı İrfan Baran tarafından yapılan basın toplantısı Koalisyonda yeni bir çatlak yaratmış ve zıt kutupların bir araya gelmesi halinde neticenin "kontakt"tan ibaret olacağı gerçeğini doğrulamıştır.

Hükümetin kurulmasından önce, CKMP'nin CHP dışında irili ufaklı diğer partilere göre değişik görüşlere sahip bulunduğu bilinmekteydi. Hükümetin düşürülmesinden birkaç gün önce İrfan Baran, partisinin sözcüsü utarak yaptığı Bütçe tenkidinde oldukça ileri bir devletçiliği dile getirmiş, petrollerin madenlerin ve ağır sanayiin devletleştirilmesi görüşünü savunmuştu. Fakat yeni İktidar, amerikan modeli fikirleri gerçekleştirme amacına rağmen, amerikan modeli görüşlerin karşısında bulunan bu partiyi de Koalisyona dahil etmek için telâş göstermiştir! Ama, Hükümet kurulduktan çok kısa bir süre sonra, bu defa Adalet Bakanı hüviyetini taşıyan İrfan Baran, yaptığı basın toplantısında, sosyalizmin yasaklanamıyacağını, petrol-

Maziye Bakış

Bölükbaşının

Osman Bölükbaşıdan şu mektubu aldık:

"Akis Dergisi Yazı İşleri Müdürlüğüne
ANKARA

CHP dışında bir Hükümetin kurulmasını, memleketin içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde, bir vatan vazifesi saydığımız ve bu yolda hissemize düşeni yaptığınuz için, hissiyatına tercüman olduğunuz çevrelerin, bize nerede ise katli vacip bir insan gözüyle baktıklarını artık bilmeyen kalmamıştır.

Bu şahane kinlere tercüman olan iftiralarınız, "Osman Bölükbaşı 22 Şubat gecesi gerçekte ne halde idi?" başlığı altında gazetelere verdiğiniz ilânlar ve 5 Mart 1965 tarihli Derginizde yer alan "Bir Şubat gecesinin hikâyesi" başlıklı yazınızla zirve noktasına ulaşmış bulunmaktadır.

Hiçbir resmi vazife ve mesuliyeti olmadığı halde, rejimin tehlikede olduğu o gece. Hükümeti böyle bir anda parti liderleri olarak yanlız bırakmamalıyız, sonu ölüm de olsa beraber olmalıyız diyen Bölükbaşıya korkaklık izafe edilmesi, hiçbir ahlâki ve manevi kayıt tanımayan gülünç bir hareket olur.

Bölükbaşının o geceki vatansever ve cesur hareketleri karşısında duygulanan ve takdirlerini ifade eden ve onunla kucaklaşıp öpüşen Sayın İsmail Rüştü Aksala gerçek durumu sorarsanız alacağınız cevap sizin için utandırıcı olur.

Sayın İnönü o gece hava kuvvetleri karargâhından Genel Kurmaya giderken bütün Hükümet azalarının ve liderlerin önünde "Parti liderleri benim misafirimdir. Onları nasıl bırakırım" demiş ve benden de ayni zevat önünde şu cevabı almıştır:

— Paşam siz vazifenize gidiniz. Bizi düşünmeyiniz. Vazife icap ettirirse, istediğiniz her yere biz geliriz. Yanlız sizden bir ricam var. Hiçbir ümit kalmadığı zaman haber veriniz, topluca Meclise gidelim. Bizi oradan alsınlar, orada öldürsünler. Anadoluda bir söz vardır: Yiğit ölür amma nâmı söylenir, Biz ölürüz şerefimiz yaşar.

O zaman söylediğimiz bu sözler sıcağı sıcağına, ana hatlarıyla 25 Şubat 1962 tarihli Hürriyet gazetesinde intişar etmiş ve ayrıca Millet Meclisinde 3 Mart 1962 tarihinde hadiseye şahit olan Başbakan ve Hükümet azalarıyla parti Liderlerinin önünde yaptığımız konuşmada açıklanmış ve ayni tarihli Millet Meclisi zabtının 45. sayfasında yer almıştır. Yeni Hükümet programının müzakeresi vesilesiyle aynı gerçekleri, hadiseleri yaşıyan şahitlerin önünde Mecliste bir kere daha ifade ettik. Kimsenin bir itirazı görülmedi

Bütün bu gerçekler iftira, hevesinizi kırmaya yetmiyorsa, hadisenin şahitlerinden Meselâ CHP'li' Sayın İsmail Rüştü Aksala, Sayın Turhan Feyzioğluna ve Sayın Emin Paksüte başvurabilirsiniz.

Bu zevatın şahadetleri dahi sizce muteber değilse, zaman zaman diğer yayın organlarından esirgediği tarihi hatıralarını Derginizde neşretmek lütfunu sizden esirgemeyen Sayın İnönü nün sizce muteber olduğuna inandığımız hafıza ve şahadetine müracaat etmenizi tavsiye ederiz.

22 Şubat gecesine ait hatıraların şahsımıza taallûk eden kısmı bize ancak şeref verir. Biz o gece, kimsenin eline sarılmadık, kimseden cesaret almadık. Belki muhtaç olanlara cesaret verdik.

Neşriyatınızda ahlâk ve halkı aydınlatma prensibine bağlı iseniz, bizi Kanun yollarına müracaata mecbur bırakmadan, Basın Ahlâk Yasasına uyarak bu cevabımızın aynen neşrini rica ederiz.

Millet Partisi Genel Başkanı
Ankara Milletvekili
Osman Bölükbaşı"

NOT: Osman Bölükbaşının yakardaki yazısıyle bizim hangi haberimizi doğrulamak istediğini anlayamadık. Anladığımız nokta. Bölükbaşının kendisini "katli vacip" kimse saymasıdır. Bölükbaşı zanneder ki dünyanın merkezi Bölükbaşıdır. Nitekim kendisiyle bir zamanlar Ankara Hiltonun koğuşlarını paylaşmış olanlar şu hususu gayet iyi hatırlamaktadırlar: Hapishanede ne zaman bir gürültü kopsa Bölükbaşı kalın mavi çizgili pijamalarıyla yatağından fırlamış ve: "Halk, beni kurtarmak için ha-

lerin ve ağır sanayiin devletleştirilmesi gerektiğini söylemiştir! Bu sözler, İktidar kanatları ve İktidarı destekleyen malûm çevreler üzerinde tam bir dehşet yaratmıştır. AP'nın özel sektörcülerinden Sanayi Bakanı Ali Naili Erdem, bu konuda fikri sorulduğunda, sözlerini frenlemeyi filan düşünmeden, şöyle demiştir:

"— Ben Baranın yerinde olsam, Hükümet politikasını ilgilendiren bir konuda kendimi yetkili sanıp konuşmazdım... Hükümet politikası, kollektif düşünce içinde mütalâa edilecek bir husustur. Ben çıkıp, noterlerin devletleştirilmesini istesem, bana "Sana ne? O işi Adalet Bakanı bilir demezlermi? Bizim yolumuz karma ekonomidir ve özel sektör bu görüş içinde önemli bir yer işgal etmektedir."

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut ise Barana olan kızgınlığını şöyle ifade etmiştir:

"— Bir meseleyi iyice anlamadan, tetkik etmeden üzerinde konuşulması doğru olmamıştır..."

Ereğli Demir - Çelik fabrikaları ise milyonlarca liralık ilişkisi bulunan bir şahsın Başbakan Yardımcısı olduğu bir Hükümette, tutup bunların millileştirilmesini istemek, affedilir suçlardan değildir! Hele bu Hükümet, hazırlık toplantılarından sonra yapacağa işler arasında "Maden Kanununun yeniden gözden geçirilmesini" açıklamış, madenler ve petrollerle ilgili! bakanlığın başına Mehmet Turgut gibi müfrit yabancı sermaye taraftarını getirmişse...

İşin eğlenceli tarafı, Baranın petrollerin, madenlerin ve ağır sanayiin devletleştirilmesini Adalet Bakanı olarak düzenlediği basın toplantısında istediği gün. Mehmet Turgut, kendisi ile röportaj yapan bir gazeteciye şöyle demiştir:

hafizasını tazeliyoruz

pishaneyi bastı" diyerek giyinmeğe koyulmuştur. Beş dakika sonra da, gerçek anlaşıldığında, hapishane arkadaşları Bölükbaşının burnuna gülmüşlerdir.

Biz ne dedik? Biz dedllk ki: "İnönünün asileri ertesi sabah emekliye sevk etme karan üzerine birçok kimse gibi Bölükbaşı da İnönüye yalvar yakar oldu. ve kendisinden bu hususu şimdi açıklamamasını rica etti, yarın istediği kimseyi derhal emekliye sevketmesini istedi."

Bu yalan mıdır, Bölükbaşı?

Koridorda İnönünün eline sarılmaya gelince bunun çok görgü şahidi vardır ve bu hareket ayıp ta değildir, İnönü ertesi gün Meclise geldiğinde Bölükbaşı kendisini minnetle, ayakta selâmlamamış mıdır?

Yok, eğer Bölükbaşı "22 Şubat darbesini ben bastırdım" demek istiyorsa kendisine tavsiyemiz şudur: Git be kardeşim, kendini bir iyi üfürükçüye okut!

23 Şubat Sabahı
Bölükbaşı her halde bunlara cesaret vermiş olacak

"— Memleket kalkınmasında yabancı sermayenin müspet ve çok büyük rol oynadığına kaniim. Yabancı sermayeye ihtiyaç vardır."

Artık kesinlikle anlaşılmıştır ki, Ko alisyondaki birinci çatlak Bölükbaşı ise, ikincisi büyük prensip ayrılığıdır: Petroller, madenler ve ağır sanayi millileştirilsin mi, yabancılaştırılsın mı? Bu sualin cevabında CKMP, ortaklatarından çok fazla CHP'ye yakın hava içindedir ve bu, istikbale ait bazı gelişmeleri mümkün göstermektedir.

C.H.P.

Renkli tablolar

CHP Genel Merkezinin en üst kâtındaki Araştırma Bürosunda, günlerdenberi istatistiklere ve araştırmalâra gömülmüş olan Profesör Şefik İnan, paltosunu ve şapkasını giymiş, çıkmaya hazırlanırken karşısındaki AKİS muhabiriyle konuşuyordu. Bu sırada Araştırma Bürosunun kapısı açıl dı ve Şefik İnanla, AKİS muhabirinin konuştukları odaya göre, merdivene daha yakın olan bölüme pembe - beyaz başörtülü, orta yaşlı, munis bakışlı bir kadın girdi, Lebit Yurdoğlunu sordu. Araştırmacılarla konuşmakta olan eski Köy İşleri Bakanı ziyaretçi ile ilgilendi ve ne istediğini öğrenmek istedi. Cevap şöyle başladı:

"•— Ben siyasi politika meselesi için İsmet Paşa ve Satır tarafından çağrıldım. Nihat Erimle de görüşeceğim, bu Kıbrıs meselesini halletmek için dostluk, kardeşlik ve salatı tefrice...."

Doktor Yurdoğlunun suratına muzip bir tebessüm yayıldı, kadına,

"— Sizin işinizi Şefik İnan halledebilir. Kendisi şu odada" dedi.

Kadın Şefik İnanla AKİS muhabirinin bulunduğu odaya girdi ve Profesöre, kendisi ile görüşmek istediğini söyledi. İnan bunun üzerine ziyaretçiyi koltuğa oturttu, şapkasını çıkarttı, kendisi de bir sandalyeye oturarak dinleme haline, geçi. Ziyaretçi konuştu:

"— Efendim, ben İsmet Paşanın daveti ile geldim. Nihat Erimle de görüşecektim. Bu siyasi politika için. Ben salatı tefrice ile her şeyi halledebilirim. Daha önce alaman-yunan harbini durdurmuştum. Kıbrıs meselesinin de ruslarla anlaşılarak halledileceğini bi--iyordum. Bunun için salatı tefrice yap tun. İşte, gördüğünüz gibi, bu suretle

Lebit Yurdoğlu
Akıl doktoru

bu mesele hallediliyor. Zaten ben daha önce de Kemal Satır beyin radyoda yaptığı davetle Ankaraya gelmiş ve kendisi ile görüşmüştüm. Kemal Satır o zaman beni dinledikten sonra, işimi Birinci Şubenin halledebileceğini söyliyerek oraya yollamıştı. Birinci Şube Üçüncü Şubeye, Üçüncü Şube de Bakirköye havale etmişti. Orada dört ay kaldım, sonra..."

Ziyaretçinin sözlerinin burasında AKİS muhabiri dudaklarını ısırarak dışarı fırladı ve "Yahu bu hanım!..." dedi.

Yurdoğlu bunun üzerine araştırmacılara dönerek:

"— Ben size söylememiş miydim? Kadın benimle konuşurken, tıbbi tabiriyle dikiş atmıştı. Yani, konuşma silsilesini bozuvermişti. Bu hemen anlaşılır" diye izahta bulundu!

Yurdoğlu, AKİS muhabiri ve araştırmacılar, daha sonra, kadının bir ma kineli tüfek süratiyle konuştuğu Şefik İnanın da büyümüş gözlerle onu dinlediği odanın kapısına yaklaştılar, durumu izlemeye koyuldular. Bir Kaç dakika öncesine kadar beş-altı haneli rakamların çarpımında ve bölümünde hesap makinesinin yanlışını çıkaracak kadar hesap dünyasına gömülmüş olan Profesör İnan, ziyaretçinin sözlerinin manasını kavramak için büyük gayret sarf ediyordu. Dışarıdaki kısımda ise Yurdoğlu:

"— Hocayı kurtarmak lazım, yeter bu kadar" dedi ve içeriye girerek İnana "randevuya geç kalacaklarını" söyledi. İnan bu randevu"nun kendisini kurtarmak için bir sebep olduğunu düşünmediği içi:

"— Ne randevusu yahu?" diye itiraz etti. Yurdoğlu ve odaya giren diğer araştırmacılar bir yandan göz kırparlarken, bir yandan da "Hocam, randevu işte, randevu..." diyorlardı. Yurdoğlu ziyaretçi kadına:

"—- Kardeşim, siz sonra beni görün, işinizi halledelim" dedi. Kadın munis bir edayla çıktı gitti. İnan soru dolu gözlerle Yurdoğluna bakıyordu. Doktor Yurdoğlu, vaziyeti tıbbi bakımdan izah edince, İnanın söylediği şu oldu:

"— Yaaaa, ben de söylediklerini bir türlü anlıyamamıştım."

AKİS muhabiri daha sonra yine CHP Genel merkezinde bu hanım ziyaretçi ile konuştu. Adının Sabriye Kalaycı olduğunu söyleyen munis bakışlı, temiz ifadeli ziyaretçi durumu şöyle izah etti:

"— Efendim ben 8 yaşımdanberi okurum. Salatı tefrice duası ile herşeyi yapmak mümkündür. Yalnız bu zordur. Günde beş sefer boy abdesti alacaksınız, yatsı namazını kılacaksınız, üç kulivallah, bir elham, üç ayetülkürsi okuduktan sonra salatı tefriceyi okumak lâzım. Sonra da uğur abbas duasını okuyacaksınız. Hastahanedeyken günde beş sefer boy abdesti almak mümkün olmadığı için iş aksamıştı, ama şimdi ben her istediğimi yapabilirim. İstersem İktidara bile gelirim, iktidara gelirsem, dış siyaset politikasını istiyorum."

Sabriye Kalaycı, etrafındaki CHP'li leri. eğer Nihat Erim veya İnönü ile görüşemezse, salatı tefriceden doğan kudretini Süleyman Demirel lehine kullanmakla tehdit ediyordu...

Salatı tefricesiz başarı

Haftanın başında Pazartesi günü geçen bu olay, CHP Genel Merkezindeki kesif çalışma havasına revnak vermiştir. Genel Merkezin bütün katlarında ve bütün odalarında günlerdir süregelmekte olan sıkı ve ağır çalışmanın arasında, Sabriye hanımın kendine has metoduyla ve yardım ama ciyla çıkagelmesi, istatistiklerle, rakamlarla, gezi programlarıyla uğraşan CHP'lilerin Muhalefete geçmekle başlıyan neşelerini daha da arttırmıştır

Sabriye Hanım, CHP Genel Merkezinin sevilen ve hoş tutulan bir konuğu olarak ağırlanırken, Gaziantepin Oğuzeli ilçesinde yapılan belediye seçiminin sonucu da gelmiş ve neşeli hava CHP'lilen iyice sarmıştır. Daha önce AP'nin 156 farkla kazandığı bu seçim, Belediye başkanının vefatından ve CHP'nin muhalefete geçmesinden sonra tekrarlandığında, 350 farkla CHP'li adayın lehine sonuçlanmıştır. Bu olay muhalefet kanadındaki iyimser gayreti kamçılamış bulunmaktadır. Genel Merkeze yurdun dört köşesinden gelen haberler de sıkı bir çalışma izlendiği takdirde basarının CHP'den uzak olmadığı yolundadır... 1965 Ekiminde yapılacak olan Milletvekili Genel Seçimleri "vatandaş CHP'ye karşıdır" propagandasını iflâs ettirmek için bir fırsat kabul edilmektedir..

Ancak. "Muhalefette CHP" bu fırsatı, meşru-gayri meşru, her gayrete başvurarak değil en az iktidardaki kadar sorumluluk sınırları içinde ve basiretle kullanmakta kararlıdır. CHP yetkilileri her fırsatta:

"— Muhalefetimiz katiyen yıkıcı olmıyacak ve yıpratmak amacına yönelmiyecektir. Fakat İktidarı gerektiği şekilde murakabeden de geri kalmıyacağız..." demektedirler.

Nitekim, Ege Tütün Piyasasında İktidarın düştüğü büyük hatalara rağmen CHP, yapıcı tenkit ve uyarmanın sınırını aşmamakta büyük gayret göstermiştir. Piyasanın açılışında hatalara düşen İktidar, önce uyarılmış, hatalı tutumda ısrar devam edince de. yapılan rakamlara dayanan açıklamalardan ibaret kalmış, siyasi polemiklere girilmemiştir. Piyasanın açılışını sonuna kadar izleyen Lebit Yurdoğlu bu konuda:

"— Tütün müstahsili öyle bir galeyan içindedir ki CHP istese 40 yerde miting yaptırabilirdi. Fakat buna, lüzum yok, vatandaşın gerçekleri anlaması kâfidir!" demektedir.

Gerçekten, Hükümet Sözcülerinin radyodan ve basın yoluyla yaptıkları "aşırı iyimser" açıklamalar 100 mitingden daha faydalı olmaktadır. Ege'den gelenlerin anlattığına göre. Başbakan ve Tekel Bakanı "tütün piyasasının iyi gittiğini ve müstahsilin malının değeri pahasından satıldığını" söyledikçe, köy kahvelerinde radyolar kırılırcasına kapatılmakta, homurtu ve galeyan gerçeğe uymayan bu demeçlerle daha da artmaktadır.

Bu bakımdan. CHP'liler metodlarını "gerçekleri halka metodlu ve tesirli şekilde anlatmak, kâfidir" şeklinde özetlemektedirler,

Büyük tatbikat

Genel Merkezde yapılan programa göre, halka gerçekleri anlatmak için şimdiden yurt gezilerine başlanılacaktır. Millet Meclisindeki Bütçe Görüşmelerine kadar bitirilmesi programlanan ilk gezi, bütün yurdu kapsamak tadır. İnönü dışındaki bütün sorumluların yer alacağı 28 CHP ekibi bu haftanın sonuna doğru yola çıkacaklar, Genel Merkezde hazırlanarak kendilerine verilmiş olan malzeme dosyaları ile bütün illerde ve çok sayıda ilçede

Şefik İnan
Belalı süpriz

"CHP'nin neler yaptığını, neler yapacağını ve neler yapmak için hazırlandığını" anlatacaklardır. Bu gezi sırasında CHP'nin il ve ilçe teşkilâtları da seferber olacak ve Milletvekillerinin bıraktıkları yerden, fakat aynı slogan fikir ve dokümanla köylere kadar uzanacaklardır. CHP yöneticileri bu gezi ile birlikte, yurdun heryerine yayılmış olan CHP teşkilâtını. Genel Merkezinden ilçesine kadar aynı şekilde konuşan ve aynı şekilde davranan, ahenkli ve yekvucut bir hale getirmenin köklü tedbirlerini de alacaklardır. Zaten her zaman olduğu gibi bu defa da. "muhalefet'", CHP'yi yekvucüt hale getirmiştir. Hükümet programının görüşülmesinde CHP'nin ağır toplarının, kırgınlıkları bir tarafa bırakarak nasıl bir kollektif çalışma gösterdikleri dikkatlerden kaçmış değildir.

Ama İnönünûn yan sayfalardaki yazısı büyük Meydan Savaşının yeni Bütçe görüşmelerinde verileceğini ortaya koymaktadır.

Plânlama

Tinbergen geldi!

Devlet Plânlama Teşkilâtı Başdanışmanı Hollandalı Prof. Tinbergen, bitirdiğimiz hafta içinde Ankaraya onbeşinci ziyaretini yaptı. Başdanışmanın bu seferki ziyareti, ikinci Beş Yıllık Plânın hazırlık çalışmalarıyla ilgilidir. Fakat bu ziyareti haddinden fazla büyültmeğe lüzum yoktur. Zira DPT, ikinci Beş Yıllık Plân çalışmalarına Profesör gelmeden çok önce başlamış ve çalışmalara gereken yönü vermiştir. Tinbergen'i ise sadece bu konudaki görüşünü almak için çağırmıştır.

Plân üzerindeki bu çalışmalar daha ziyade makro seviyede olmuş ve çeşitli modellerin kalkınma plânına uygulanması imkânları araştırılmışır. Aslında, ikinci Beş Yıllık Plânın mode linin halen uygulanmakta olan Plandan tamamiyle değişlik bir şekil alması beklenmemektedir. Fakat elbette ki bazı hususlarda yenilik yapılması düşünülebilir. Bu arada, ikinci Beş Yıllık Plân çalışmaları arasında bulunan 50 kadar özel ihtisas komisyonunun kuru luş hazırlıkları da tamamlanmış ve komisyonların en geç 22 Mart 1965 tarihinde çalışmaya başlaması sağlanmıştır.

Prof. Tinbergen'in Ankarayı ziyareti iki noktadan ilgi çekicidir. Birincisi, Tinbergen'in Türkiyede bulunmadığı süre içinde DP'Tnda personel bakımından oldukça geniş çapta değişiklikler yapılmıştır. İşte, Başdanışmanın bu yeni personel ile anlaşıp anlaşamıyâcağı merak edilmektedir. İkinci nokta ise, Profesörün Ankaraya gelişinin yeni Hükümetin kurulduğu günlere rastlamış olmasıdır. Acaba Prof. Tinbergen yeni Hükümeti nasıl bulmaktadır? Kendisinin ileri süreceği tekliflerle yeni Hükümetin fikirleri bağdaşabilecek midir? Bu ve benzeri sorular zihinleri kurcalamaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı Başdanış manını 2 Mart 1965 aksamı Esenboğada İktisadî Plânlama Dairesi Başkanı Baran Tuncer ve DPT müşavirlerinden Haldir Cevhar karşıladığı za-

Kulağa Küpe

Hain!

Profesör Tinbergen Plânın tat bikatını övdü-

Ah, o Tinbergen! Siz Tinbergen'i bilir misiniz? O ne hınzırdır, o ne koyu İsmet Paşacıdır, ne kızıl, gomünisttir, o!.

man saatler 21.45'i gösteriyordu. Her zaman olduğu gibi, kendisine ilkin karakaplı bir defter uzatıldı. Defterde, Başdanışmana DPT içindeki çalışma programı, kimlerle temas edeceği ve hangi konular hakkında kendisine danışılacağı belirtilmekateydi. Çalışma programı çok önceden hazırlanmış olduğu için, Tinbergen Türkiyeye ayak basar basmaz kendisine derhal meseleler özet halinde verildi ve böylece, ikinci Beş Yıllık Plân çalışmalarına Esenboğa - Ankara yolunda otomobilde başlanmış oldu.

Ertesi gün saat 9'da DPT'nda yapılan toplantılarla Tinbergen, ikinci Kalkınma Plânı hazırlıklarına, bütün ilgili uzmanlarla başladı. Bu arada, yeni Hükümet hakkındaki görüşleri de merak edilen? Başdanışmana bu konuda sorular yöneltildi. Ancak Tinbergen'in hiç de böyle meselelere girmek istemediği anlaşıldı. Profesör sadece. Başbakan yardımcısı Demireli, Devlet Plânlama Teşkilâtında askerliğini yaparken tanıdığını ve bundan memnun olduğunu bir nezaket kaidesi olarak açıklamakla yetindi. Ertesi gün yaptığı basın toplantısının başında da, kendisine yeni Hükümetle ilgili soru sorulmamasını, kendisinin sadece bir teknisyen olduğunu ve Türkiyenin iç meselelerine ait konuşmalar yapmak istemediğini bildirdi Cumartesi sabahı uçakla Esenboğadan ayrılmadan önce de Devlet Plânlama Teşkilâtında yaptığı çalışmalardan duyduğu memnuniyeti belirtti. Ancak, Tinbergen'in bu ziyaretinin tepkisi, haftanın başlarında kendisini gösterdi.

Güneş ve balçık

YTP Lideri Ekrem Alican, Başbakan Ürgüplüye yaptığı bir ziyaretten dönerken. Başbakanlık kapısında gazetecilerin şu sorusu ile karşlaştı:

"— Plânlama Uzmanı Tinbergen, 1963-64 kalkınma hızının yüzde 6.2 olduğunu söyledi. Siz ne dersiniz?"

Prof. Tinbergen basın toplantısında
"Sen Hökmet misin, be adam!"

Başbakan Yardımcısı Demirel ise bu hızın yüzde 3.9 olduğuna daha önce açıklamış bulunuyordu. (Bak: "Hükümet") Alican, kendine olan güvenini belirten bir kesinlikle, bu hızın yüzde, 5.8 olduğunu söyledi ve:

"— Bunun, sabit fiyatlarla tekabül ettiği kalkınma hızının yüzde 3 civarında olduğu kanaatindeyim. Gerçek durum budur" demeyi de unutmadı.

Gazetecilerin sorularına karşı Başbakan Suat Hayrı Ürgüplü ise:

" —Ben de rakkamlar aldım, uzmanlarım arayacaklar. Gerçek rakkam 6.2 mi, yoksa 3.9 mu, o zaman öğreneceğiz" şeklinde konuştu.

Böylece, Başbakan Ürgüplünün, Yardımcısı Demirelin ve YTP Genel Başkanı Alicanın görüşleriyle Prof. Tinbergen'in görüşü arasında büyük bir fark varmış gibi bir durum ortaya çıkıyordu. Bu bir siyaset oyunu mu, yoksa İnönüye, sözüm ona, gözdağı mıydı? Zihinleri meşgul eden soru bu oldu

Halbuki Tinbergenin siyasî oyunlardan tamamen uzak bir uzman olduğu unutulmaktadır. Bugüne kadar yapılan çalışmalar ve bunlardan alınan sonuçlar da kaale alınmıyor demektir.

Prof. Tinbergen Devlet Plânlama Teşkilâtında yaptığı basın toplantısında şöyle konuştu:

" —Her şeyden evvel, birinci 5 Yıllık Plânın uygulanmasında başarısızlığın bulunduğundan bahsetmemeli.

Başarısızlık sözü çok yıkıcı bir sözdür. Çünkü hepimiz biliyoruz ki. birinci yılda Plân hedefleri aşıldı, ikinci yıl da bu hedeflerin biraz altında kalındı. Fakat gerek 1963 yılında Plân hedef lerini aşmanın, gerekse 1964 yılında bunun altında kalmanın başlıca sebebi, ta rım sektöründe meydana gelen olaylardır. Tarım sektörünün bir özelliği, yıl danyıla dalgalanmalar göstermesidir. Eğer 1963-64 yıllarında tarım sektörü Planda öngörülen şekilde gelişmiş olsaydı, kalkınma hızı her iki yılda da aşağı yukarı yüzde 6,2 kadar olacaktı. Yani 1963-64 yıllarında milli gelirde görülen dalgalanmalar tarım sektörünün normal özelliği ile açıklanabilir.

Bu arada sunu da hatırlatayım ki, Ortak Pazar memleketlerinde son beş yıl civarındaki kalkınma hızı yüzde 5 olmuştur. Hattâ şöyle birkaç yılı gözönünde tutacak olursak, bu kalkınma hızı yüzde 5'ın daha da altına iner. Bu bakımdan yüzde 6 'nın biraz üstündeki kalkınma hızı Türkiye için hiç de fana bir sonuç değildir. 1966 yılı programının hazırlanması sırasında geçmiş yıl ların tecrübesinden de faydalanacağımız şüphesizdir. Yıllık programlar yapılırken daha önceki yıllarda yüzde 7 nin altında kalınmışça, bu geri kalmanın kapatılıp kapatılmayacağını her yıla ait programda öngörmek gerekir Fakat şunu da belirtmek isterim ki, yüzde 7 ile yüzde 6,2 arasında pek büyük bir fark yoktur ve bu mesafe Plânın temel hedeflerini sarsmadan kapatılabilir."

Bilim adamı ile politikacı

Aslında, Tinbergen'in yukarda belirtilen rakamların karşısında olduğunu söyleyen Ürgüplü, Demirel ve Alican da aynı şeyleri ileri sürmektedirler. Bunun sebeplerini açıklamak için önce memleketimizde milli gelir tahminlerinin yalnız Devlet istatistik Enstitüsü tarafından yapıldığını söylemekle işe başlamak gerekir.

Devlet Plânlama Teşkilâtının kullandığı milli gelir serisi ile Enstitü serisi arasındaki mevcut farklılığın tek sebebi, 1958-61 yılları için iki kuruluşun ayrı tahmin yapmış olmalarıdır. 1962 yılından bu yana ulaşılan gelişme hızları için ise ayn tahminler yoktur sadece Devlet İstatistik Enstitüsünün tahminleri vardır.

Devlet İstatistik Enstitüsünün Kasım 1964 "deki tahminine göre gayrisafi milli hasıla, sabit fiyatlarla yüzde 3,9 artacaktır. Yıl sonunda ekonomik faaliyetlerde görülen hızlanma ve tarım sektörü üretimindeki bazı artışlarla bu hızın yüzde 4'ün bir miktar üstüne çıkması beklenebilir. Bu alanda en zor. tahminler Mart ayı sonunda yapılacak tır. Öte yandan, yine Kasım ayı geçici tahminlerine göre 1964 yılında carî fiyatlarla gayrisafi millî hasıla yüzde 5,6 artacaktır.

Prof. Tinbergen, geçen hafta Cuma günü yaptığı basın toplantısında, ga-, zetecilerin sorduğu bir soruya verdiği cevapta, gerek 1963, gerekse 1964 yılarında ulaşılan yüzde 7.5 ve yüzde, 4'lük gelişme hızlarında hava şartlarının, etikisinde kalan tarım sektörünün önemli bir rol oynadığını ifade etti. Tinbergen'e göre her iki yılda da tarım, sek töründeki gelişme hızı Plânda öngörüldüğü gibi yüzde 4 kadar olmuş olsaydı -ki bu artış 1963'de yüzde 7.4, 1964'de ise yüzde 1.6. kadar olmuşturbu yıllarda gelişme hızları, yüzde 6.2 çevresinde olurdu. Bu, küçümsenmemesi gereken bir sonuçtur.

Görüldüğü gibi, Prof. Tinbergen, söz konusu toplantıda .1964 yılında gelişme hızının yüzde 6.2 olduğunu söylememiş, sadece tarım sektörü dışındaki gelişme hızını değerlendirmeye çalışmış bulunmaktadır. Ama Profesörün sözlerini halk oyuna değişik şekilde aksettirmeyi çıkarlarına uygun bulanlar, haftanın başından beri zihinleri karıştırmakta devam etmektedirler.

Orta Doğu

Arap saçı

Geride bıraktığımız hafta, Orta Doğuda şimdiye kadar başı çeşitli kereler derde girmiş batılı devletlere bir yenisi katıldı: Federal Almanya!. Bundan daha birkaç yıl öncesine kadar böyle bir duruma düşeceğini belki aklının köşesinden bile geçirmeyen Bonn hükümeti, geçen hafta, Orta Doğudaki itibarını kurtarmak için ne yapacağını düşünürken,bir de kendi içinde parçalanma tehlikesi geçirdi. Bir alman diplomatının da belirttiği gibi, olup bitenler Federal Almanyaya Orta Doğu işlerinin akıl ve mantıkla çözülemeyeceğini göstermek bakımından iyi bir ders oldu, ama, bu gerçek ögrenilinceye kadar da Erhard ve arkadaşlarının başına gelmeyenler kalmadı.

Bonn hükümetine bundan sonra Orta Doğu devletleriyle alışverişe girişirken daha dikkatli olmak gerektiğini gösteren olaylar, bundan iki yıl önce, o zamanki Alman Başbakanı Adenauer ile İsrail Başbakanı Ben Gurion arasında varılan gizli bir anlaşmayla başlamaktadır. Bu anlaşma gereğince, uzun süredir İsraille yakın bağlar kurmak isteyen, fakat arap ülkelerini ürkütmemek için de işi diplomatik tanımaya kadar götüremeyen Federal Almanya, Telâviv hükümetine belli ölçüde bir silâh yardımı yapmayı kabul ediyordu. Tabii, her gizli anlaşma gibi bu da, aradan kısa bir süre geçtikten sonra, bütün dünyada öğrenildi. Adenauer - Ben Gürion anlaşmasına kızan Mısır Devlet Başkanı Nasır, Federal Aknanyayı bu anlaşmayı bozmağa zorlamak, için Bonn'un hiç hoşlanmadığı bir yola başvurdu, Doğu Almanya Devlet Başkanı Walter Ulbrichit'i geçen ay içinde Mısıra davet etti.

Ulbdicht'in Mısıra çağrılması Kahirenin Doğu Almanyayı tanıyacağı anlamına mı geliyordu? Bonn hükümeti uzun bir süre bu yolda sorduğu hiçbir sorunun cevabını alamadı: Kahire, büyük bir inatla, bu konuda ağzını bile açmıyordu ama, Ulbricnt'in Mısıra çağrılması elbette ki Doğu Almanyanın tanınması yolunda atılmış bir adımdan başka birşey değildi. Nâsın bu yolda daha fazla ilerletmemek için, Dr. Erhard, başlangıçta biraz kendisinin gerilemesi gerektiğini düşündü ve Federal Almanyanın bundan sonra İsraile silâh göndermeyeceğini açıkladı. Erhard, bu açıklama üzerine Mısırın Ulbricnt'i hiç değilse bir biraz soğuk karşılayacağını umuyor ve durumun biraz olsun kurtulacağını sanıyordu.

Dimyata pirince giderken..

Fakat bu açıklamadan sonra da işler Erhard'ın sandığı gibi gelişmedi, Ulbricht Mısırda bir devlet başkanına gösterilebilecek bütün itibarla karşılandi, Nasırın özel iltifatlarına mazhar oldu ve Kahireden ayrılmadan önce de. Mısırla Doğu Almanya arasında üç tane işbirliği anlaşması imzalandı. Öteyândan İsrail de Nasırın şantajına boyun eğerek kendine silâh vermekten vazgeçtiği için Bonn hükümetine kızdı, bu yüzden Bonn-Kahire münasebetlerinin yanısıra Bonn-Telâviv münasebetleri de soğudu.

Orta Doğuda uğradığı bu çifte başarısızlık Federal Almanyada büyük bir iç kırıklığı yarattı. Bir kere iş işten geçmiş, olanlar olmuştu ama, acaba şimdi bütün bu yaptıklarından dolayı Nasıra nasıl iyi bir ders verilebilirdi? İşte bu soru geride bıraktığımız hafta, Erhard hükümeti içinde büyük bölünmeler yarattı. Bazı bakanlara göre, Federal Almanya, Doğu Almanya ile diplomatik bağ kuran devletlerle diplomatik ilişkilerin kesilmesini gerektiren Hallstein doktrinini Mısıra karşı da uygulamalı, başka bir deyişle Mısırla diplomatik bağlar kesilmeliydi. Ancak, böyle bir davranışın çok zararlı bazı sonuçları olabilirdi. Meselâ, bu daranış öteki arap ülkelerini de kızdırâbilir ve buna bir misilleme olarak onlarda Bonn ile münasebetlerini kesebilirlerdi. O zaman Doğu Almanya Orta Doğuda arayıp da bulamadığı bir üslüntük kurabilirdi. Bu düşünceyle, Erhard kabinesindeki bazı bakanlar işin Kahire ile bağların kesilmesine kadar götürülmeyip Mısıra yapılan alman ekonomik yardımının durdurulmasıyla yetiniilmesini savundular. Bunun yanısıra, İsrailin kızgınlığını gidermek için de çareler arandı. Kesilen silâh yardımının yeniden baş-

laması uygun görülmedi, fakat Bonn ile Telâviv arasında diplomatik bağlar kurmak zamanının geldiğine karar verildi

Kolayca beklenilecegi gibi, Bonn hükümetinin aldığı bu kararlar Kahirede büyük yankılar uyandırdı. Başkan Nasırın Batı Almanyadan alınan ekonomik yardımın zaten bir sadaka değil, kat kat faiziyle ödenen bir kredi olduğunu söyleyerek bu yardımı küçümsemek istemesine rağmen. Federal Almanyanın Mısıra şimdiye kadar hiç bir devletin vermediği kadar çok para verdiği herkesçe bilinmektedir. Nasırın şimdi Federal Almanyaya karşı silâh olarak kullanmak istediği Doğu Almanya Mısıra bu kadar yüksek yardımlarda bulunacak ekonomik güce sahip değildir. İkincisi, Bonn'un Telâvivi tanımak kararı da değil yalnız Kahire için, bütün arap âlemi için büyük bir darbe olmuştur. Bu karar öğrenilir öğrenilmez bütün arap başkentlerinde hep aynı yönde tepkiler belirmiştir. Irak Bonn'daki elçisini geri çağırmış; Fas Kralı. Almanyaya yapacağı geziden şimdilik vazgeçmiş; Ürdün, arap devletlerini yeni bir konferansa çağırmış; şu şurada Nasırla arası yeniden açılan Kral Faysal bile Riyad - Bonn münasebetlerinde değişiklik yapmayı düşündüğünü açıklamıştır.

Şu satırların yazıldığı sırada Kahire basını Bonn'a ateş püskürmektedir. Erhard hükümetinin aldığı karar belki alınanların gözünde kendi itibarlarını korumak bakımından faydalı olmuştur ama, işler burada bitecek gibi görünmemektedir. Alman - arap münasebetleri önümüzdeki günlerde çok şeylere gebedir.

Demirperde

Talihsiz toplantı

Eski Sovyet Başbakanı Krutçef, bundan bir süre önce Moskovada bütün dünya komünist partilerini biraraya getirecek büyük bir toplantı düzenleyeceğini söylediği zaman, bu partilerin büyük bir kısmı Krutçefin niyetinden şüpheye düşmüşlerdi. Komünist Çin ve onun dümen suyundan giden Asya komünist partileri, bu toplantının kendileri için komünist bloktan afaroz toplantısı olmasından korkuyorlardı. Doğu Avrupa Komünist partileri ise, Moskovanın bu toplantıdan faydalanarak son yıllarda kendi üzerlerinde adamakıllı gevşeyen denetini yeniden kurmak isteyebileceğini düşünüyorlardı. Bu bakımdan. Krutçefin davetini aldıkları zaman Çin, Kuzey Vietnam, Kuzey Kore, Japonya Endonezya ve Arnavutluk komünist partileri hemen bu toplantıya katılmayacaklarını açıkladılar. Polonya. Romanya, Küba ve İngiliz komünist partileri de kesin bir cevap vermekten kaçındılar. Krutçef işbaşından uzaklaştırıldığı sırada, bu toplantının tarihi 15 Aralık 1964 olarak tesblt edilmiş bulunuyordu.

Krutçef işbaşından uzaklaştrıldıktan sonra onun yerine gelenler, eski Başbakandan devraldıkları miras için de bu toplantıyı da buldular. Kominist blok içinde bir parçalanma yaratacağı açık olmakla beraber, toplantıdan vazgeçmeyi Sovyetler Birliğinin itibarına uygun görmemiş olacaklar ki. toplantı tarihini 1 Mart 1965'e aktarmakla yetindiler. Yeni Sovyet idarecileri bu üç aylık süre içinde, toplantıya katılmak istemeyen veya kararsız olan partileri kandırabileceklerini düşünüyorlardı. Nitekim, bu arada, Doğu Avrupa komünist partilerine toplantıların yeniden Sovyet üstünlüğünü kurmak amacına yönelmeyeceği, Asya komünist partilerine de Komünist Çinin afarozu diye birşey bahis konusu olmadğı anlatıldı. Sovyet idarecileri Polonya. Romanya, Kuzey Vietnam, Pekin ve Kuzey Kore arasında mekik dokuduklar. Fakat kendi taraflarına çekebildikleri tek ülke Polonya oldu. Komünist Partiler konferansı geçen hafta Moskovada toplandığı zaman, Asya ülkelerinin, Arnavutluğun ve Romanyanın komünist partileri buraya temsilci yollamamışlardı.

Aslında, Romanya bir tarafa bırakılırsa, Asya ve Arnavutluk komünist partilerinin tutumlarında bir değişiklik beklemek zaten fazla bir iyimserlikti. Krutçefin işbaşından uzaklaştırılması Moskova ile Pekin arasındaki münasebetleri iyileştirmeye yetmemişti. Yeni Sovyet idarecileri Pekinin militan komünizmini. Pekin idarecileri de Moskovanm barışçılıgını anlamaktan gene eskisi kadar güçlük çekiyorlardı. Buna ek olarak. Pekin yavaş yavaş ekonomik ve aseri bir güç olarak belirdikçe. Komünist Çinle Sovyetler Birliği ği Asyada bir çıkar çatışması içine giriyorlardı. Hele Komünist Çinin dünyadaki ihtilâlci akımların öncülüğünü kendi üstüne almak istemesi. Sovyetler Birliğinde hiç hoş karşılanmıyordu.

Böyle olunca, geçen hafta Moskovada yapılan toplantıya Komünist Çin le onun izinde gidenlerin katılmaması kimseyi şaşırtmadı, öteyandan, Sovyet idarecileri de önüne geçemedikleri bu parçalanmayı hiç değilse daha fazla gözler önüne sermemek için toplantı etrafında büyük gürültüler yaratı maktan dikkatle kaçındılar. Toplantıya katılanların hiçbiri yüksek kademeli idareci değildi. Sovyet Başbakanı Kosigin, sanki tam toplantıyı bekli - yormuş gibi, geçen hafta bir Doğu Almanya seyahatine çıktı. Sovyet basını toplantıyla ilgili haberleri yayınlarken çok dikkatliydi. Fakat harcanan bütün çabalara rağmen komünist blok için deki bölünme kimsenin gözünden kaçmadı.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Krufi çefin bu fikri komünist dünyaya pek pahalıya patlamıştır.

Tüli'den haberler

Vipolonist l.eonid Kogan'ın Türkiyeye gelişi münasebetiyle 2 Mart Şalı akşamı Sovyet Büyük Elçiliğinde bir ,müzik gecesi düzenlendi- ve bir kokteyl verildi. Davetliler önce misafir sanatçıyı dinlediler ve uzun usun alkışladılar, Ardından. Ayhan Barandan da birkaç parça takdim edildi. Bu kuvvetli ve güzel ses de bol bol alkışlandı. Baran en son olarak, kardeşi İlhan Baranın bir parçasını söyledi. Sonra, arka taraftaki büyük salona geçildi. Çok kalabalık olan salonda, muhtelif gruplarda, sanatçı hakkında konuşuluyordu.

Geç vakte kadar kalan davetliler arasında tabiî senatörlerin hemen tamamı, birçok asker, sanatçı, müzikle yakın ilgisi bulunan kimseler ve daha başkaları vardı. İsmet İnönü ve eşi Mevhibe İnönü, Feridun Cemal Erkinle birlikte geç vakit geldiler. Büyük sevgi ve saygı ile karşılanan eski Başbakanın etrafını saran sevgi halkası bir türlü açılmak bilmiyordu. Kendisi de pek keyifli bir gunündeydi.İlgi çeken husus, Senato Başkanı Enver Aka ile eşi Cahide Aka ve kızları Gülsümden gayrı, tek bir AP'linin toplantıda bulunmayışı idi. Bu hal yabancı bir diplomatın dikkatini çekmiş olacak ki:

"— Yeni Bakanlarınızdan hiç birini göremedik. Bazı hariciyecilerinize sordum belki buradadırlar ama, yeni oldukları için kendilerini tanımıyoruz dediler" diye hayretini belli etti.

Dâvetliler arasında Genel Kurmay İkinci Başkanı Korgeneral Refik Tulga ve eşi Jale Tulga, Dr. Hayati Sevgenle derin derin konuşmalara dalmış olan Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel, Ankara Valisi Enver Kuray ve eşi Bedia Kuray, Belediye Başkanı Halil Sezai Erkut ve eşi, Turgut Göle ve eşi Sevim Göle, Nihat Erim, Sevda Aydan. Necil Kâzım Akses Ulvi Cemal Erkin ve eşi Ferhunde Erkin, Adnan Saygun ve eşi Nilüfer Saygun, Suna Kan ve eşi Faruk Güvenç, Sedat Ediz ve eşi Muzaffer Ediz, Fethi Kopuz ve eşi, Mahir Canova, Lûtfi Ay, eşi Nevin Ay ve annesine çok benziyen sevimli kızları Sibel, Dışişleri mensuplarından Halûk Bayülken ve eşi Valitıe Bayülken, Halûk Kura ve siyah kadife bir elbise giymiş olan eşi Lâle Kura, Sadun Terem, eşi Güneş Terem, Necdet Özmen ve yeşiller giymiş eşi Emel Özmen, Bedii Karaburçak ve siyah kadife etek, siyah şifon bluz giymiş eşi Neslihan Karaburçak, Suat Beriker ve sanatsever eşi de varlardı.

İzmir Devlet Konservatuvarı, Türkiyede ilk olarak, dört piyanolu bir konserin hazırlıklarına başlamış bulunmaktadır. Aynı zamanda ve karşıkarşıya çalacak olan dört piyanonun solistleri Şebnem Gökçe, Nuran Algım, Aykut Dikmen İnci Canses, Konservatuvann en iyi yetişen öğrencilerindendir.

İzmirin müziksever çevresinde büyük ilgi uyandıran konserin provaları son günlerde çok hızlandırılmıştır. İki hafta sonra İlk olarak Konservatuvar salonunda verilecek olan konserde Bach'ın dört piyano için konçertosu çalınacaktır.

Ulvi Cemal Erkin, ekibi Ankaraya davet etmiştir. Böylece Ankaralı müzikseverler de dört piyanolu konserden yararlanmış olacaklardır.

Dört piyanolu konserin solistlerinden Aykut Dikmen
Başarı yolunda

Ankara Kolejinin okul dışı faaliyetler zümresinden olarak organize ettiği, Japon Büyük Elçilik mensuplarından Albay Yoko İkedanın eşi Bayan İkeda yönetimindeki. Ocak ayı başlarındanberi devam etmekte olan ikebama -tabiatı eve getirme- çiçek kursunun sona ermesi münasebetiyle 3 Mart günü Kolejde bir çaylı toplantı yapıldı. Japon Büyük Elçilik mensuplarından bazılarıyla karsiyerlerin ve okul idaresi mensuplarıyla öğretmenlerinin katıldıkları çay, samimi bir hava içinde geçti, Kursun yöneticisi, Orta Kısım Müdürü Şeydi Dinçtürkün yaptığı açış ve teşekkür konuşmasına, eşi adına Albay İkeda cevap verdi. Türkçeye çevrilen konuşma çok samimi ve esprili olduğu kadar, alışık olmadığımız bir dili dinleme bakımından da ayrıca ilgi çekiciydi. Bu hususu, Genel Müdür Burhan Göksel de belirtti.

İlerde yine, burada, bir ikebana te

kâmül kursu açılması düşünülüyormuş.

Çaydan sonra, aynı kattaki diğer odalarda da, okulun organize ettiği, yetişkinler için çok olumlu çalışmalar yapıldığına şahit olduk. Bir odada iç dekorasyon, bir başka odada İngilizce daktilo, daha başka bir odada ise ingilizce steno dersleri veriliyordu. Bu kurslar tatil aylarında da devam ederse, okul öğrencilerinin bir türlü değerlendiremedikleri boş zamanları en verimli şekilde değerlendirilmiş olacaktır.

Hindistan Büyük Elçisi K. L. Mehta, geçenlerde Uludağda ayağını kırmış. Halen evinde istirahat etmekte olan Elçiyi, Ankaradaki pek çok yakın dostu sık sık ziyaret ediyormuş.

Süreyya pavyonu nihayet güzel bir türk orkestrasına angaje olmakla gerek kendi hesabına, gerekse Ankaralılar için en isabetli kararı vermiş oldu. Pavyon, bu mevsim başındanberi oldukça sönük ve tenha geçen gecelerden sonra geçtiğimiz hafta Çarşamba günü Kanat Gür orkestrasının çalışmaya başlamasıyla birlikte dolup taşıyor.

Geçirdiğimiz hafta Cumartesi gecesi burada epeyce tanıdık sima göze çarpıyordu. Bir masada Günseli Fenmen, annesi, babası ve dostlarıyla; bir başka tarafta Erol Yaltkaya ile eşi Hümeyra Yaltkaya Ferit Ali Örs ve eşi Helene örsle beraberdiler. Bir diğer köşede ise Meydan Sahnesi sanatçılarından Kartal ve Gündüz Tibet ile Yıldız Tibet ve o *gece* nedense biraz neşesiz görünen Esin Avcı ve nişanlısı, Bülent Savcı ve eşi Meral Savcı varlardı. Geç vakit Leylâ ve Fahir Çelikbaş da geldiler. Kanat Gür, mevsim sonuna kadar Ankarada kalacak, sonra Modaya geçecekmiş. Yakında baba olacak olan Kanat da Ankarada çalışmaktan memnun. Herhalde böylece küçük Kartal başkentte doğmuş olacak.

Bitirdiğimiz hafta Çarşamba gecesi, mimarların ananevi gecesi, Ankara Palas pavyonunda sabahın erken saatlerine kadar çok samimî ve neşeli bir hava içinde devam etti. Bu yıl balo yapmaktan vazgeçilmiş olmasına rağmen, yemek çok güzel oldu, herkes memnun ayrıldı. Bir süre önce İzmirde yapılan kongrenin hatıraları neşe ile anıldı. Bu arada İsmet Barutçu, bu konuda, yarı şiir yan nesir olarak hazırladığı izlenimlerini okudu.

Gecede bulunanlar arasında, İmar ve iskân Bakanlığından Mithat Yenen ve eşi, yalnız gelmiş olan Dr. İhsan Doğramacı, Sitare ve Adnan Şimşek, Vedia ve Nimet Öney, Talât Güreli ve yeni eşi, Semra ve Muhittin . Güreli, Dündar Eğilmez ve eşi, Yıldız ve Afşin Baysal, Behçet Baykut ve eşi, Perihan ve Nejat Ersin, Nizamettin Doğu ve eşi, Mediha ve Sevinç Kaynak göze çarpıyorlardı.

Bu Pazar, havanın olağanüstü güzel olması yüzünden olacak, Gölbaşındaki Mogan Kulüp gene ağız ağıza doluydu. -Yolun uzaklığından ve Kulübün pahalılığından şikâyet edenlere küçük bir haber fısıldıyalım: burada servis o kadar yavaş ve gevşektir ki, bir taksi parasına kıyılıp gidilirse, uzun süre oturulduğu halde, bütün çağırmalara rağmen, garson masaya uğramayabilir ve o gün sadece yol parasıyla geçirilmiş olur!

O gün yemek salonu da ağızagıza doluydu. Herhalde müşteriler çok erken gelmiş olacaklar. Birçokları da yer bulamayıp dönmek zorunda kaldılar. Yemeğe gelenler arasında CHP'nin sosyalist milletvekili Fakih Özlen ile eşi Nilüfer Özlen ve kızları; üç ahbabı ile gelmiş olan Turhan Feyzioğlu varlardi. Sonradan oturmağa gelenler içinde ise Dr. Celal Ertuğ ve eşi, Dr. Şekûr Okten ve eşi, İran Büyük Elçisi Khosro Khosrovani ve acı sarı, güzel bir tayyör giymiş olan şık eşi, Şînasi Menemencioğlu göze çarpıyordu. Yılbaşı gecesi nişanlanmış olan Birsen Ulusan da dostları ile gelmişti. Yakında yeni bir nişan havadisi duyacağız herhalde!

SOSYAL HAYAT

Moda

Temel unsur

Her mevsim gardropu yenilerken, kolaylıkla elde edilebilecek şey, modaya uygun bir etektir. Modaya uygun bir etek sayesinde yılın havasına girmek gerçekten mümkündür. Hele bu mevsim başında olduğu gibi, etekler birdenbire hat değiştirire, yeni bir etek için "gardropun temel unsuru" terimini kullanmak hiç de mübalâğa sayılmamalıdır. Birkaç yıllık kaybubetten sonra bu mevsim sahneye çıkan yıldız, pli soley eteklerdir. Hareketsiz etekler yerine, yürürsen uçuşan, kımıldayan hareketli etekler, Parisli büyük terzilerin hemen hemen bütün modellerini değiştirmiş, daha genç ve çekici bir modaya yol açmış-

Yılın modası olan pli soley bir eteği gri flanelden, lâcivert yünlüden veya, giyim yerine göre, daha abiye olarak siyah yünlü veya ipekliden yapmak mümkündür. Pli soley eteklerle bluz daima eteğin içine giyilecek ve kemer modası da böylece zaruret halinde kendisini gösterecektir. Bu yıl çok moda olan ince kemerleri takabilmek için eteğin bel şeridinin de ince olması lâzımdır. Sallantılı ince

deri kemerler spor kıyafetler için çok rağbette olup, abiye eteklerle süslü kemerler kullanılmaktadır Pli soleyler daha ziyade geniştir.

Plili etek modası daha az pli ile de yetinebilmekte ve düz hatlı etekler böylece, önde ve arkada çok geniş iki pli kaşe ile zenginleşmekte ve hareket kazanmaktadır. Spor eteklerde bu zengin pli kaşeler artık şart olmuştur. Gine spor olarak devam eden moda, "etek-pantalon" modasıdır. Spot eteklerde kemerler eteklik kumaşından yapılmakta ve genel olarak gine kumaşından yapılmış ve eteğin bel kısmına atılmış köprücüklerden geçirilmektedir.

Vücut yapısının önemi

Kalçaları biraz fazla, boyu biraz uzunca ve biraz tombul kimseler için plili etekler çok elverişli değildir. Bunun içindir ki, modayı artık bir yakıştırma ve güzelleştirme aracı olarak ele alan terziler, hareketli etekler yanında düz hatlı, şık etekleri de ortaya atmışlardır. Bunlar düz hatlıdırlar ama, ekseri renkli, çekici ve bu yönden değişiktirler. Meselâ düz hatlı etekler Jerse kumaşlardan yapılmakta -tabii, duble edilerek- ve uygun renkte çiçekli bluzlarla giyilmekte, aynı kumaştan yapılmış, şık bağlamalı kemerlerle ayrı bir güzellik kazanmaktadır.

Bütün bu eteklerle bluzlar içe sokulmaktadır. Etek boyu çoğu zaman dizi gösterecek kadar kısadır. Çoğu zaman denilmesinin sebebi, burada da yakıştırmanın başlıca rolü oynamasından ileri gelmektedir. Dizin biraz üstünde, diz boyunda veya dizin biraz altında etekler de aynı derecede hoş duracaktır. Çünkü bunun seçimi, giyinenin tipi ile ilgilidir, kaideye bağlı bulunmamaktadır.

Chanel yenilikleri

Chanel bu yıl da. her zamanki gibi. Parisli meşhur terzilerin hepsinden önce koleksiyonunu basına açıklamış ve 1965 Chanel'l böylece, aynı modası geçmez, klasikleşmiş biçim, fakat binbir teferruat zenginliğiyle, göz kamaştırıcı bir şekilde meydana çıkmıştır.

Chanel marka kıyafet, özellikle chanel marka tayyör, herşeyden önce. detay güzelliği demektir. Chanel tayyörleri şimdiye kadar dünyanın her yerinde milyonlarca defa tekrar edilmiş, bıkılmadan giyilmiş ve her detay değişikliği ile yeniden moda olmuştur. Galonları, cepleri ve zincir kolyesi ile meşhur tayyörler için bu yıl moda olan teferruat, bluzları süsleyen ve önü açık ceketlerden dışarıya fırlayan fiyonklardır. Tek veya üç sıra inci, zincirin yerini almıştır. Galon gine vardır ama, çok daha geniş olarak kullanılmaktadır. Yakalar genel olarak boyundan uzakta biçilmiştir ve boyunda kalan çıplaklık inci kolyelerle, doldurulmuştur. Kulağa yapışık inci küpeler de tamamlayıcı bu detay olarak, hemen bütün mankenlerde görülmektedir.

Chanel imzalı moda
Eski hamam, eski tas!

Chanel'in bu yıl çok sükse yapan bir tayyörü, pastel renklerdeki ekose tayyörüdür. Bu tayyörün açık olarak biçilmiş yakası, cep kapakları, ceketin etek ucu. kumaştan çekilmiş püsküllerle süslüdür. Bir başka tayyörün ce ceketi, bolero gibi, nervürlerle belde bitmektedir. Kol ve açık biçilmiş dev-

rik yaka, bluzun kumaşından kapaklarla ve ceket, büyük bir fiyonkla süslenmiştir.

Fakat bu yıl en çok rağbet gören chanel kıyafetleri, şimdiden satışa çıkarılan hafif chanel emprimeleridir. Chanel'in bu yazlık tayyörlerinin etekleri hep pillerle süslü olup, hemen hepsinin yakaları verev olarak dönmekte, yanda bağlanmakta veya yanda fiyonk, şeklinde bitmektedir.

Chanel'in kıyafetleri kadar mankenleri de önemlidir. Çünkü bu mankenler, kadınlığını kaybetmeden, çağımızın gerekli dinamizmini ifade eden kadınlardır: Hepsinin kısacık kesilmiş saçları, kâhküleri vardır ve açık kulakları, gece ve gündüz, yapışık küpelerle süslüdür.

Ev Ekonomisi

Bir sergi

feride bıraktığımız hafta içinde, İzmir caddesindeki Türk El Sanatlarını Tanıtma Derneğinin satış mağazasında açılan bir, sergi, yaşadığımız makine devrine rağmen "ev ekonomisi" nin ölmediğini ve memleketlerin ekonomik hayatında hâlâ rol oynayabileceğini ispat etti. Tarım Bakanlığının ev ekonomisi sergisi, yoktan var edilmiş nefis elişleriyle dolu idi. Çavdar sapı açılarak çok cazip tablolar yapılmış; hububat sapları, çeşitli şekillerde, renklendirilerek örülmüş; çuval, hasır, sicim, deniz kabuğu, akla gelen her şekilde kullanılmıştı. Bütün bu güzel şeylerin kapalı ev ekonomisi içinde kalmayıp, bir mahalli endüstri şeklinde gelişmesi imkânı sergiye büsbütün önem kazandırıyordu. Muhtelif renklere boyanmış hasırlarla yapılan ve İtalyanın ünlü hasır işleriyle boy ölçüşecek güzellikteki şapka ve çantalar, küçük hasır eşyalar, dergilikler ve masa gibi işe yarar parçalar gerçekten ilgi çekiyordu.

Tarım Bakanlığı ev ekonomisi sergisi, çuvalın da çok şık bir materyel olabileceğini ve hattâ en şık bir kadının yazın çuvaldan bir çantayı iftiharla taşıyabileceğini ispat etti Çuvaldan masa örtüleri de en az çuvaldan çantalar kadar şıktı. Sicimden yapılmış paspaslara gelince, bunlar gerçekten işe yarar şeylerdi ve kumaş kırpıntılarından yapılmış oval halılarla beraber, değerlendirme- sanatının en güzel örneğini veriyordu.

(AKİS: 173)

Partizanlık

Pazar günü Ankarada Esenparkta yapılan CHP Merkez İlçe Kongresinde ilginç bir olay oldu ve teşkilâtta çalışan birçok partili, Halk Partisinin iktidardaki tutumundan şikâyet etti: Yöneticiler, öylesine bir partizanlık fobisine tutulmuşlardı ki, aman tarafsız olalım derken, partililerin en haklı istekleri yerine getirilememiş, üstelik de üvey evlât muamelesi görmüşlerdi. Zaten üç yıllık iktidarı sırasında CHP kongreleri bu konuyu daima en içli bir şekilde işlemişti. Halbuki daha birkaç gün önce T. B. *M.* M. nde konuşan bazı hatipler, bu aynı partiyi partizanlık yapmış olmakla itham ediyorlardı.

Gerçek şudur ki, CHP, iktidarı sırasında partizanlık yapmaktan gerçekten çok sakınmış ve bu yüzden de partililerin en tabii haklarını çoğu zaman kendilerine verememiştir. Bugün iktidara gelen siyasi partilerin, aynı yolda ne derece, titizlik gösterecekleri doğrusu merak konusudur. Partizanlık, demokratik sistemin başlıca düşmanıdır ve bütün fertlerin, aynı şekilde haklarını korumayı taahhüt eden bir sistemi kolaylıkla dejenere edebilir. 27 Mayısı hazırlayan büyük sebeplerden biri ocak, bucak, ilçe ve il merkezilerinde kurulan "iktidar derebeylikleri" dir. Partiliyi diğer vatandaşlardan ayırmak, bir idareyi baskıya, haksızlığa götürecek en kısa yoldur.

Şimdi burada bir mesele ortaya çıkmaktadır: Yıllarca herhangi bir siyasi teşekkülün içinde emek veren, gecesini gündüzüne katarak ve çoğu zaman da cebinden para harcayarak çalışan bir insan "iktidara geldiğini" de hissetmiyecek olduktan sonra nasıl tatmin edilecektir? Soruyu cesaretle sormak ve cevaplandırmak lâzımdır. Çünkü aksi halde, pek az siyasi teşek-, kül alttan gelecek olan şiddetli bir baskıya karşı koyabilecek ve sonunda ister istemez partizanlığa kayacaktır.

Bence dâva, herşeyden ünce, "mânevi tatmin meşalesi" nin yakılmasına ve bunun gelenek haline getirilmesine bağlıdır. Siyasi teşekküller için söz konusu olan bu mesele, aslında bütün müesseseler için de söz konusudur. En ileri ve müreffeh bildiğimiz toplumlarda insanların "mânevi ihtiyaçları" nın sonsuz olduğu hesaba katılmış ve maddi tatmin yanında manevi tatmine daima büyük yer verilmiştir. Amerikan halkı televizyonda mütemadiyen "kahraman polisi"ni seyreder, her iki adımda bir, gönüllü teşekküllerde yararak gösterenlerin şerefine düzenlenen törenlere rastlar, mahalli gazetelerde bu gibi kimselerin yaptıkları işleri izler.

Yıllarca bir siyasi teşekkülde veya herhangi bir teşekkülde, bir müessesede çalışan kimse değerlendirilmeli, yaşadığı çevre içinde bazı manevi haklara sahip olmalı ve bu yüzden saygı görebilmelidir. Bunun için de özellikle siyasi teşekküllerin içinde bir takım mükâfatlandırma adetlerinin kurulması şarttır. Partilerin il ve ilçe merkezleri elbette ki "iktidar derebeylikleri" haline getirilemez. Ama bunlar boşlukta da bırakılmamalı, "ideal ocakları" olarak, bu yolda memleket için çalışanları kendi bünyesi içinde mükâfatlandırabilmelidir.

Jale CANDAN

YAYINLAR

SÖYLEV II

Atatürkün "Büyük Nutuk"unun Türk Dil Korumu tarafından günümüz türkçesine çevrilmiş ikinci cildi. TDK yayınlan 220/2, Ankara Üniversitesi Basımevi, 324 sayfa 15 lira.

Cumhuriyetin Onuncu yılında Atatürk tarafından söylenen ve yakın tarı_ himize, özellikle Kurtuluş Savaşımıza ışık tutan belgelerin başında gelen Nutuk, dil Bakımından günümüz genç liğince anlaşılması oldukça ağır bir yapıya sahiptir. Mustafa Kemalin, Kemal devri edebiyatından pek de kurtulamamış türkçesi ile kateme aldığı "Nutuk"un kolayca okunur ve anlaşılır hale getirilmesi ötedenberibir gerek olarak kendini belli ediyordu. Türk Dil Kurumu, bu konuda, kurucusuna karşı ödevini yerine getirme kaygısıyla harekete geçmiş, ve "Nutuk"u. Dr. Mehmet Tuğrul, Salâh Birsel Cahit Öztelli, Hamdl Olcay e. liyle arı bir hale getirme çabasına girişmiştir.

Ne var ki Dil Kurumunun bu yerinde çabası maalesef biraz aşırıya var mış, eskimiş dilin yerine bu kere de yer yer, henüz alışılmamış ve benimsenmemiş bir türkçe gelmiştir. Yani, bir zorlamaya gidilmiştir. Elbette ki Dil Kurumu gibi, görevi arı, ve öztürkçeyi yaymak ve yerleştirmek olan bir kuruluş, bunu yerine getirmek için her çareden faydalanacaktır ama, bu konudaki aşırılıklar faydalı değil, zararlı olmaktadır. Meselâ tüzesel, uzdilek, umu, yeğnice, örgenleşme, obartmak, gizimlı, dil uzluğu, aymazca, bulunç gib'i kelimelerin anlamlarının ne olduğu ancak sözlüklere bakılarak çıkarılırsa, yapılan iş. "Nutuk"u kolay okunur, hale getirmek değil, aksine, bir uçtan alıp öteki uca götürmek olur.

Hele bir de artık türk düşünce.hayatına girmiş, kafalarda sembolleşmiş. "Misak-ı Milli" gibi deyimleri zorlayarak türkçeleştirmeye çalışmak iyice garip kaçmaktadır. Neyse ki, birinci ciltte olduğu gibi, 1964'ün son aylarında yayınlanan ikinci ciltte de böylesine aşırılıklar çok fazla değildir ve "Nutuk"un aslı ile karşılaştırılacak olursa, bugünün gençliği, Türk Dil Kurumunun çevirisini biraz daha kolay anlayabilecektir.

ATATÜRKÜN SOSYAL GÖRÜŞLERİ

Çetin Attan, Dönem Yayınları inceleme Dizisi 2, 1965 istanbul, Ersa matbaası, 96 sayfa 4 lira.

Türkiyede adı en çok edilen, kendisine en büyük saygı gösterilen kişi hiç şüphe yoktur ki Atatürktür. Ama Türkiyede bu gerçeğin yanında bir başka gerçek daha vardır ki o da, bu milletin kaderi üzerinde en çok rol oynamış olan Atatürkün en az bilinen insan olduğudur. Bunun içindir ki. Atatürkü herkes kendine göre anlamaktadır. Meselâ ırkçıya göre Atatürk ırkçıdır; solcuya göre ise solcudur.

Aslında bu durum, içinde bulunulan merhalenin tabiî sonucudur. Vaktiyle Atatürkten yana ve ona karşı olanlar vardı. Şimdi aradan yıllar geçtikçe, Atatürkün büyüklüğü öylesine inkâr edilmez, üstünde tartışılması zor bir gerçek olarak ortaya çıkmaktadır ki, artık Atatürkün karşısında olanlar bile bunu açıkça söylememekte, Atatürk ü kendilerine paralel düşünen birisi olarak göstermeye gayret sarfetmektedirler.

Atatürk neydi? Atatürkü hangi doktrinden yana saymak doğru olur? Buna verilecek en iyi cevap galiba, Atatürkün hiç bir doktrinin tek yanlı savunucusu, ve takipçisi olmadığıdır. Atatürkü bir doktrinin sâliki değil, bu devleti ve milleti kurtarmış bir millî kahraman olarak mütalâa etmek en doğrusudur.

Atatürk, ana hatlarıyla halktan yana bir insandır. Kendisini toplumun emrine, toplumun iyiliğine adamıştır. , Bu yolda yaptıklarının içinde, inanılması güç ölçüde büyükleri ve hattâ eşsizleri olduğu kadar, eksik bıraktıkları, yapamadıkları, yanlış yaptıkları da vardır. Çağının şartları içinde Atatürk ileriyi temsil eden. bir insan olmuş, milletini de bu yola götürmek istemiştir. Dolayısıyla Atatürkü bu ana çizgisi içinde mütalâa etmek, onun sözlerinde, nutuklarında ve davranışlarında bu espriyi yakala, mak lâzımdır. İşte Çetin Altan, "Atatürkün Sosyal Görüşleri" adlı kitabında, bir gazeteci olarak, sosyologların, bilim adamlarının yapmadıkları, yapamadıkları işi yapmış, Atatürkün bu yönü üstüne eğilmeğe çalışmıştır. Yazar, kitabında da belirttiği gibi bu yolda bir ışık tutmak istemiştir. Çetin Altanın araştırması ve bunun sonuna eklenen birkaç yazısı okunduğunda, Atatürkün gerçek kişiliğinin, şimdiye kadar Türkiyede öğretilmek istenenlerden oldukça farklı olduğu ortaya çıkmaktadır.

İlhami SOYSAL

D e r g i l e r

KIZILAY DERGİSİ

Türkiye Kızılay Derneği, yurdumuzun en büyük yardım kurumudur. Milyonluk bir bütçesi, pek geniş bir teşkilâtı vardır.. Pek tabiî olarak, daha çok yayılması, daha çok tanınması ve daha çok yardım yapabilmesi için Dernek, yayına da önem vermektedir. Bunun için de bir dergi çıkarmaktadır. Ne var ki, Kızılayın çıkardığı bu dergi, fakir Türkiyenin şartlarına göre pek pahalı ve üstelik fonksiyonunu, yani Kızılayı tanıtıp sempatik gösterme görevini de yerine getirmekten uzak bir dergidir. Lüks kapaklar, lüks kâğıtlar, yüzlerce klişe ve resim, bu derginin bellibaşlı özellikleridir. Ama bu tip dergiler sadece kâğıda bakmak, resme bakmak için ele alınmaz. Muhtevasında, okuyucusunu büyüleyen birseyler de getirmesi, gözden önce kafaları doyurması gerekir. Kızılay dergisinde bulunmayan ise budur. Bunun içindir ki dergi, Kızılayın bir israfından başka anlam taşımamaktadır. İ. S.

(Basın A: 1454) — 159

MUSİKİ

Konserler

Gıcırtılı yay

Geçirdiğimiz haftanın başlarında Pazartesi akşamı Konser Salonunun merdivenlerinden ağır ağır inmekte olan müzik meraklısı adam, koltuğundaki plâkların ağırlığı altında düşünüyordu: vaktiyle Leonid Kogan adındaki bir sanatçının çaldığı Pagani - ni konçertosunu alarak işe başlamış, bu plâk gerek çalmış, gerek teknik hokkabazlık yönlerinden öyle hoşuna gitmişti ki, Kogan'ın bütün plâklarını edinmek için varını yoğunu plâk toplamaya harcamıştı... Şimdi sesi kulaklarında çınlayan, hayâlinde yaşattığı bu kemancıyı dinlemeye koşmuştu ama uğradığı şey sadece bir hayâl kırıklığıydı!..

Plâksever müzik meraklısının gerçekten hakkı vardı. Sadece Kogan'ın plâklarını dinlemiş olanlar değil, onun dünya çapında yaygın ününü bilenler de büyük bir şaşkınlığa kapılmışlardı. Ümitlerin böyle kırılıvermesine sebep, ünlü sanatçının Pazartesi akşamı Konser Salonunda verdiği resitaldi. Oldukça temiz ve mübalâğadan uzak bir şekilde çalınan Haendel sonatından sonra Brahms'ın, böyle ciddi bir resitalin ancak en sonuna konması, o da "bis'" olarak, daha yakısacak scherzo'sunda ünlü kemancının ilk falsoları da ortaya çıktı. Üstâd sol telinde, özellikle hızlı pasajları çaldığı zaman yayına iyice hakim olamıyor ve bir gıcırtı tâ arka sıralardan bile duyuluyordu.

Brahma'dan sonra dinlettiği, ifadeden çok teknik hünere, sanatın derinliğinden çok görünüş yanına önem verilerek çalınan bir Prokofief sonatında Kogan belki de resitalin en başarılı icrasını çıkardı. Buna karşılık, Grieg'in alabildiğine romantik sonatı, özellikle bir fırtına hızıyla çalınan birinci bölümüyle, kuru bir teknik gösteriden ibaret kaldı. Ruhsuz bir romantizmin usaresi kurumuş bir bal peteğinden ne farkı var?... Falla'mn İspanyol süiti de bestecinin renkli üslubuyla hiç bağdaşamadı. Teknik hünerden çok ifadeye önem veren kemancıların eline bile almadığı "hani bana şak şak" kabilinden Vieniavskinin Poloneziyle resital sona erdi... Kogan, yorulmadan çaldığı programın sonunda Şostakoviçten prelid, Sarasate'den "Serenada d'Andalusa" ile Beethoven-in ünlü Türk Marşını fazladan çaldı Resital, bütünüyle, plâksever müzik meraklısının kederlenmesine hak verdirecek bir seviyedeydi. Duyuş ve yorum üstünlüğünden vazgeçilse bile. teknik yönden de beklenen olağanüstü güce rastlanamamıştı.

Leonid Kogan
Umulanı veremedi

Tekrarlanan üçüncü bölüm

Kogan'ın Ankaradaki üçüncü konseri, bitirdiğimiz hafta Perşembe günü Konser salonunda ve Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasıyla beraber verildi. Programda Beethoven'in Sekizinci senfonisi, Mozart'ın La majör keman konçertosu, Debussynin "Images"den "İberya" adlı süiti çalındı. Orkestradan çok parlak ve temiz bir Beethoven dinledikten sonra, mûtad canlılık ve akıcılıktan mahrum, tereddütlü bir Mozart dinleyince, müziksever̀ler birden şaşırdılar. Hele son bolümde, ritm de dahil, birçok aksamalar görülünce. Kogan üçüncü bölümü sondaki alkışlara karşılık tekrarlamayı uygun buldu. Ama bu üçüncü bölüm bir gün önce çalınan Beethoven konçertosundaki son bölümdü. Böylece dinleyicilere tatlı bir sürpriz yapılmış oldu. Konserin son parçası olan İberya süiti Lessing'in gayretiyle repertuvara yeni giren bestelerden olmasına rağmen umulmayacak bir şekilde "oturmuştu". Herhalde, alkışta aslan payını kendisine ayırmayı düşünen Lessing, haklı olarak bunu konserin en sonuna koymuştu!... Ama sonuç tam tersi oldu: değerli sanatçı, hakettği övgü gösterisini dinleyicilerden göremedi. Zaten salon Kogan'ı dinledikten sonra hayli boşalmıştı. Bu, herhalde ,Ankara sanat çevreleri için kınanacak bir tutumdur.

Leonid Koganın Ankaradaki konserlerinin durumuna gelince; bunu vaktiyle frenkçede pek yaygın bir deyimle izah etmek daha doğru olur: "Bonne pour l'orient"! Kogan da herhalde burada karşılaşacağı dinleyici kütlesinin müzik anlayışı hakkında etraflı bir bilgiye sahip bulunmuyordu. Nitekim programlarını -hele Sovyet Elçiliğinde verdiği özel resitalin programı pek "hafif" ti- ona göre düzenlemiş, çalışmalarını "doğuya yeter" kertede yapmayı kâfi görmüştü... Yoksa üstadın, sanatçı cephesi ve duyuşlarındaki incelik bir tarafa bırakılsa da, zaman zaman gösterdiği teknik hüner bile onun aslında üstün bir kemancı olduğunu ortaya koyuyordu. Şimdi umulan, üstadın gelecek yıl daha iyi ve dikkatli bir hazırlıktan sonra tekrar Türkiyeye gelmesi ve dinleyicilerine gerçekten zevkli sanat örnekleri sunmasıdır.

Konser dinledim

Konseri verenler : Cumhurbaşkanlığı senfoni Orkestrası

Yöneten : Prof. G.E.. Lessing

Solocu : Leonid Kogan (Sovyet kemancısı)

Konserin yeri : Ankara Konser Salonu

Günü : 3 Mart 1965 Çarşamba, Saat 20.30 da

Program : Ulusal türk sanat müziğinin temsilcilerinden birinin senfonisiyle Beethoven'in keman konçertosu ve büyük orkestra ustası R. **Strauss'un** bir senfonik şiirinden kuruluydu : 1) U. C. Erkin : Birinci senfoni (Yıl: 1945), 2) L. van Beethoven: Keman konçertosu. 3) R. Strauss: "Don Juan" Op; 20.

Konserin özellikleri : Ankarada ilk defa dinlediğimiz çok ünlü bir keman virtüözünün solocu olarak katılmasıydı. Leonid Kogan yalnız doğup büyüdüğü ülkenin değil, bütün dünyanın.hayranlıkla gözlediği, erişilmesi güç hünere sahip bir keman teknisyenidir. Onun çalış tekniği batıda münakaşa götürmez bir standard olarak kabul edilmekte, sanat gücü üzerinde de birçok eleştiriciler sitayişkâr yazılar yazmış bulunmaktadırlar. Ayrıca sanatçı bugün birçok ülkelerdeki müzik meraklıları tarafından ısrarla aranan sayısız plâklar doldurmuş ve böylece sanatını ebedi bir şöhrete kavuşturmuştur.

İşte bu ön yargılarla karşıladıkları Kogan'ı Ankaralı müzikseverler ilk defa Pazartesi akşamı verdiği resitalinde dinlediler, özellikle en. **titiz me**raklıların da yer aldığı bu gece, sanatçı kendinden bekleneni veremdi. Onun orkestra eşliğinde solocu olarak çalacağı ikinci konsere daha büyük bir ilgiyle katıldık. Acaba gerçek bir sanatçı karşısında mıydık, yoksa diğer biyografi sahibi "şöhretlerde olduğu gibi propaganda, gözleri boyamak amacıyla, alabildiğine yürütülmüş müydü? Sonra haydi, söylenip yazılanların propaganda, hattâ yalan olduğuna inanalım, ama o eşsiz teknikle çalınmış plâklar ne yönde yorumlanabilirdi"

Beğendiklerim : Kogan bu konserde, ama yalnız bunda ününe yaraşır. temis sayılacak, ifade ve yorum yönünden kulak tırmalamayan, doğru, düzgün bir icra çıkarmayı başardı... Yalnızca bu konserini dinleselerdi, Ankaralıların, Kemancının büyük sanatına gerçekten inanacaklarında hiç şüphe yoktu. Zaten sanatta başarının dereceleri arasında kıl kadar fark vardır. Bir sanatçı iyi bir başarı sağladı mı halk ve eleştiriciler onu göklere çıkarmakta gecikmezler!

Beethoven'e eşliğinde olduğu kadar diğer eserinde de orkestrayı iyi buldum. Lessing'in eşliklerde solocuyu örtmemeye çalışan, ikinci plânda kalmakla beraber yerinde öne geçmesini de gayet iyi başaran bir yönetimi var. Ulvi Cemâlin senfonisi - ki kısa bir süre önce dinlemiştik - hariç, konserde orkestra genellikle düzgündü, Özellikle Don Juan iki hafta öncei "Tod und Verklaerung" ile kıyaslanamayacak kadar olumluydu. Dinamik topluluk olacak tam bir beraberlik halinde, güzel tınlayan bir orkestradan başarılı bir yorumla kudretli bir Richard Strauss dinledik.

Beğenmediklerim : Erkin senfonisinin ikinci bölümü aslından bir hayli hızlı çalındığı için anlamı ve güzelliği kayboldu Bence bu bölüm eserin en özlü yeri... Son bölüm de beraberlik ve çalış bakımından ilkinde olduğu kadar etkileyici olmadı, ama, en sondaki korno soloları umulmayacak kadar ter miz çıktı...

Sonuç : Beethoven ve Strauss icralarıyla daima hafızalardaki yerini koruyacak bir sanat olayı. Kogan da, tabir caizse, sanat şerefini kurtardı.

Daniyal ERİÇ

(Savcılık eliyle aldığımız tekziptir)

M. T. Ö !

Beni dinler misiniz?

Radyo aleyhindeki yazılarınızı, tahmin edeceğiniz gibi hayret ve ibre te okumaktayım. Son zamanlarda açıkca bana yönelttiğiniz ithamlar, hele ifade tarzınız karşısında ise dengeli düştüğümü itiraf etmeliyim, Son iki yazınızdan sonra susmağa devam etmek. artık TRT'ye haksızlık, okurlarınıza saygısızlık, sizi de hiç umursamamak olacaktı. Sevgili Akis yöneticisi verdiği sözü tutup bir önceki sayı cevabımı basmış olsaydı, şimdi bu sütun gene emrinizde olacaktı. Şimdi dinleyiniz :

1. Kendiniz için -imzalı, imzasız ve takma adlarla yazdığınız yazılarda-kullandığınız bazı deyimler şunlardır : "Kilit noktalarını tutanlardan.." (Akis, 15.1.962), "Baş sorumlu.." (Akis 10.5.1963), "Önemli görevli.." (Akis, 11.12.1964), "Önemli şahıs.." (Akis, 8.1.1965).

2. Bir programınızın muhtevası dolayısıyla B. Mahmut Öngören, sizi tenkit edenleri Akis'te (26.6.1964) şöyle tahlil ve tavsif ediyorsunuz: "Dinleyici statüsünden daha değişik statüye sahip olanlar.." "Programı adamakıllı dinlemeden veya dinledikleri bölümü kendi çıkarlarına göre değerlendirenler.." "Maksatlı eleştiriciler.."

3. Bir zamanlar, özellikle birlikte çalıştığımız sıralarda beni Akis'te bile övmüş olduğunuzu. Amerika'ya giderken (o kadar hevesle geldiğiniz radyo müdürlüğünü 5 ay sonra, 4 aylık bir Amerika seyahati için terk etmiştiniz.) 1 No.lu stüdyoda tertiplediğiniz veda toplantısında bana neden ve nasıl teşekkür ettiğinizi herhalde unutmamışınızdır. Radyocuların büyük bir çoğunluğu bu sahneyi hatırlamaktadır. Bu noktada durup, Akis'in 3 Temmuz 1964 tarihli sayısında yayınlanmış bir yazınızda yer alan bir cümleyi birlikte okuyalım: "Kendilerini bu işe ver dikleri için bütün güçlüklere (..) ücretlerin azlığına rağmen, radyoyu terk etmeyen bir kaç kişi..." Evet, B. Mahmut Öngören, ben 1962 Ocak ayı ba--ından beri radyodayım ve radyodan hiç ayrılmadım. Siz ise, duruma göre, kâh radyoda, kâh yurtdışında, kâh radyodışındasınız üstelik ister misiniz radyoda çalıştığınız zamanlar ne kadar maaş ve ek ücret almış olduğunuzu açıklıyalım? Tabii bizim aldığımızla bildikte.. Siz ki B. Mahmut Öngören, "prensip, ülkü" gibi gözalıcı deyimlerle istifa ettiğiniz zaman, beğenmediğiniz radyo ile "müşavir" unvanıyla mukavele imzalayıp, tenkit ettiğiniz müesseseden her ay maaş almayı bile "prensip sahibi olmaya, ülkücülüğe" aykırı bulmadınız, üstelik müşaviri (!) olduğunuz müesseseyi ve kendinizden başka ne kadar yönetici varsa işbaşında hepsini mütemadiyen tenkit ettiniz, bugün de ediyorsunuz. Bizse bilgimiz ve gücümüz nisbetinde çalıştık, çalışıyoruz. Kendi hesabıma sizin kadar "önemli" ve iyi bir radyocu olduğumu da iddia edemem. Öyle ki bugünkü görevim bana teklif edildiği zaman "benden iyi radyocular var.." demiş ve bu mevki için sizi de ileri sürmüştüm. Lütfen bu gerçeği teyid ve itiraf etmek faziletini gösteriniz. Siz bugün gene radyo dışındasınız ve Akis'in 22 Ocak ve 19 Şubat 1965 tarihli sayılarında benim için kullandığınız sıfatların bazıları şunlar: "Akhevvel, menfaat sağlayıcı, kaprisli, hırslı, menfaatperest, laubali vs." Bu çelişikliğin ve dönüşün nedenlerini bulmayı ve tutumunuzu yorumlamayı sağduyu sahiblerine bırakıyorum.

4. Siz işbaşında ve "baş sorumlu" olduğunuz zaman, radyolar iyi, ve iş arkadaşlarınız da -gene sizin yazılarınızdan aldığım cümlelerle belirteytm- "yerine bir başkasını bulmak ta bir o kadar zor" kimseler, zira "radyoyu, radyonun çalışma şeklini, radyodaki elemanların "durumlarını ve dertleri gayet iyi bilmekteler." "Bu işte onlar da başarıya ulaşamazlarsa, suç geçmiş yılların düzensizliklerine değil, radyonun yeni idarecilerine yüklenecektir." (Akis, 23.4. / 7.5.1962). "Önemli mevkide" olduğunuz zaman iş arkadaşlarınızı böyle tavsif eden sizsiniz B. Mahmut Öngören. 22 Ocak 1965 tarihli Akis'te ise aynı arkadaşlarınız için şöyle yazabiliyorsunuz: "Radyonun durumu bu satırların sahibinin yöneticiliği zamanında da maalesef iyi değildi. Çünkı bugünki (..) TRT yöneticileri o zamanlar da Ankara Radyosunun görevlileri arasmdaydılar". İş ve tenkit tutumunuz çok sarih, değil mi?

5. Yıl 1963. Siz B. Mahmut Öngören, Türkiye Radyoları Merkez Program Müdürüsünüz. 4 Mayıs 1964 tarihli Akis'te çıkan yazınızda şöyle diyorsunuz: "..Odalar ve içindekiler aynı servise bağlıdır: Türkiye Radyoları Merkez Program Müdürlüğü. Bu müdürlüğün başında Mahmut T. Öngören bulunmaktadır. Merkez Program Müdürlüğü radyoculuğumuzda yeni bir servistir. Aynı ismi taşıyan servise yabancı ülkelerde rastlamak ise her zaman mümkündür. (..) Bütün radyo idarelerinin programlan bu serviste planlanmaktadır."

Yıl 1964, Siz daha TRT'desiniz ve TRT teşkilâtını kurmak için hazırlıklar yapan komisyonda, kara tahta başında "merkeziyetçi sistemi" savun maktasınız. Ben ve bir kaç arkadaşım ise bu sistemin karşısındayız.

Yıl 1965, siz istediğiniz görevi size vermedikleri için TRT'den ayrılmışsınız ve 14.2.1965 tarihli Akşam gazetesine verdiğiniz beyanatta - geçmişi bir kalemde silip - şöyle diyorsunuz: "Radyolarda merkeziyetçiliğe gidilmesi ha taların başında gelir."

Yani siz Merkez Program Müdürü iken, sizin Merkez Program Dairesi Başkanlığına getirilmeniz ihtimali ve ümidi varken, bu sistem iyi ve doğru, ama siz "kilit noktalarından birini tutan" bir yönetici olamadığınız zaman, bu sistem, bu sistemin içindekiler de kötü ve hatalı Meselelerin iç yüzünü bilmeyenleri yanıltmak kolaydır Bay Öngören. "Beni ustaca ekarte ettiler" gibi - bana sorarsanız hafiflik ve haksızlık örneği _ cümlelerin arkasına saklanacağınıza, TRT yönetiminden açıkça sorunuz: "Beni neden o mevkie getirmediniz?" Siz de rahatlarsınız, biz de.. Asıl sebebleri kamu oyundar sak lamak size yakışmıyor, sonuna kadar saklamak ta mümkün değildi zaten. Meselelerin içyüzünün açığa vurulmasını siz istediniz, artık tahammül edeceksiniz. Biz yıllarca tahammül etmiştik, değil mi?

6. Sözü uzatmayacağım artık. Bölümler arasında bağlantı kuracaklar için sarih bir karakter tablosu çizdiğimi sanmaktayım. Gerekirse, eksik kalan hususları ilerde tamamlarım Çünkü açıklanacak, ortaya serilecek çoook olay. hikaye, belge ve gerçek var. Çünkü bu işin peşini bırakmak niyetinde değilim. Şereflerle, itibarlarla oynamak bu kadar kolay degildir. bundan sonra büsbütün güç olacaktır

özellikle sizin için Bay Mahmut Öngören, sizi 19 Şubat 1965 tarihli Akis'teki ithamı, isnat ve iftiralarınızı İspata davet ediyorum. Sizi böylesine bir hesaplaşmadan kaçmayacak kadar yürekli addediyorum, Buyrun!

Turgut Özakman

T. R. T.

Programlar

Türkiye Radyolarında yıllardan beri program plânlamasına önem verilmektedir. Fakat bu plânlama gerektiği şekilde yapılmadığı için bir program devresi içinde bazı programlar sessiz sedasız yayından çekilmekte, bazıları da birdenbire yayına girmektedir. Radyolarımızda dört veya altı aylık program devreleri için yapılan, plânlamada birtakım tedbirler düşünülmediğinden ötürü, bu gibi karışıklıklara sık sık rastlanmaktadır. 1 Ocak 1965 tarihinden itibaren Türkiye Radyolarında başlayan altı aylık program devresinin ikibuçuk ayı sona erdiği halde, bazı programların yayından kalktığı, bazılarının da yayına ilâve edildiği görülmektedir. Bütün isteklere ve yeni kurulan düzene rağmen, radyo programcılığımızın bir türlü gerekli radyoculuk ilkelerine kavuşamadığı da böylece anlaşılmaktadır. Üstelik içinde bulunduğumuz program devresinin bambaşka bir özelliğe sahip olduğu, devre içinde de gerekli değişikliklerin yapılacağının kararlaştırılmış bulunduğu, radyolardan, hem de hiç çekinilmeden açıklanmaktadır. Program saatlerini durmadan değiştirmenin, birtakım programları birdenbire yayına sürmenin mahzurlarının Türkiye Radyoları tarafından hâlâ anlaşılmamış olması cidden üzülünecek noktalar arasındadır.

1 Ocak 1965 tarihinde başlayan programların gerek saatlerinin, gerekse konularının yetersiz olduğu yavaş yavaş anlaşılmakta ve bu gerçek. program yöneticilerini yanlış yollara sürüklemektedir. Meselâ hergün saat 17'de yayınlanan bir çocuk programı, radyo programcılığının memleketimizde henüz anlaşılamamış olduğunu açıkça göstermektedir. Gelenekleri son derece az olan Türkiye Radyolarında uzun yıllardanberi korunan bir-iki âdet arasında, günün hangi saatinde olursa olsun, yayına bir müzik programı ile başlanması âdeti de vardır Ama artık bu gelenek de. "Çocuk Bahçesi"nin saat 17'ye alınmasıyla, yanı Ankara Radyosunun akşamlan birsöz programı ile yayına başlatılmasıyle bozulmuştur. Bunun mahzurlarına gelince: Bir kere, genel olarak, dinleyicinin saat tam 17'de radyosunu açması mümkün olamaz. Unutkanlık. ihmal veya diğer sebeplerden ötürü radyoyu geç açanlar, ilk program olan bir müzikle karşılaşınca büyük birşey kaybetmediklerini derhal anlayacaklardır. Fakat bir söz programını bir-iki dakika bile geç açmak, konunun anlaşılmamasına sebep olabilir, üstelik bu bir çocuk programı olursa, radyonun başlangıcındaki ilk programın geç açılmasından ötürü çocukların sinirlenebilecekleri hususu hesaba katılmalıdır.

Turist program

Türk radyoculuğu henüz, programcılığın bu kadar ince ayrıntılarını düşünecek duruma gelmediği için, yıllardanberi her Pazartesi günü saat 21'de yayınlanan "Mikrofonda Tiyatro"da onbeş günde bire indirilmiş ve bu programın yayınlanmadığı Pazartesi günleri de aynı saate "Radyo Sınıfı" isimli bir program konulmuştur. Aslında bu programa "Turist Program" demek yerinde olur. "Radyo Sınıfı" eskiden her Perşembe saat 20.30'da yayınlanmaktaydı. Bu değişiklik sonucunda onun da hem günü ve saati değişmiş, hem de onbeş günde bire indirilmiştir. İşin tuhaf tarafı, "Radyo Sınıfı" isimli bu program 1 Nisan 1965 tarihinde bir defa daha yer değiştirecek ve henüz belli olmayan bir gün ve saatte yayınlanmağa başlayacaktır.

Bu şekilde, daha program devresi tamamlanmadan yapılan değişiklikler işleri dtfsplteceğl yerde daha büyük karışıklıklara yol açmakta ve Türkiye Radyolarından, bu gibi değisikliklerin yanılmasının başlıca sebebinin "bambaşka bir özellik" olduğu da sanki herkes işin farkında değilmiş gibi açıklanmaktadır!

İşin içyüzü şudur: 1 Ocak 1965'den önce Türkiye Radyolarının programlarına bir düzen verilmesi düşünülürken gerekli tedbirler alınmamış, programcılar arasında işbölümü yapılmamış dinleyicilerin ve yayın yapılan bölgelerin ihtiyaçları düşünülmemiştir. Aradan bir-iki hafta, geçince "yeni" diye yayınlanan programların düzensizliği, kalitesizliği, belli hedeflerden uzak oluşu, çeşitli şikâyetlere yol açmış ve bu baskı karşısında da Türkiye Radyoları program değişikliğini seçmek zorunda kalmışlardır. Bu değişiklikler yapılırken de. işin gerçek yüzünü gizlemek için. "hedefimiz, sizleri yeni programlarşa memnun etmektir" diye yuvarlak bir lâf ortaya atılmıştır. Aslında bu değişikliklerin teşkilât içindeki birtakım düzensizliklerden doğduğunu ve değişiklik yapılırken daha başka birtakım karışıklıklara yol açıldığını artık radyolarımızın dışındakiler de gayet iyi bilmektedirler. Bu sebepten, 1 Nisan 1965 tarihinde yapılacağı açıklanan yenilikler de şüphe ile beklenilmektedir.

S İ N E M A

Sinemacılar

Truffaut Türkiyede

Sahneye orta boylu, zeki bakışlı, çok sevimli ve oldukça mahcup birinin çıktığını gören seyircilerden çoğu hayretini gizlemedi. Çünkü dört film çeviren ve dünya çapında ün kazanan yönetmeni kellifelli biri sanıyorlardı. Oysa koltuğunun altına bir çanta veya kitap sıkıştırsa üniversiteye yeni başlamış birinden ayırdedilemiyecekti.

Yerli film oyuncularından Efgan Efekanı hatırlatan Truffaut'yu geçen haftanın sonunda birgün Ankaradaki Fransız Kültür Heyetinin sinema salonunda görenlerin ilk izlenimi bu oldu. Ama Truffaut'nun meslek hayatını izleyenlerin hayreti de daha az değildi. Çünkü yönetmenlikten önceki uzun sinema eleştiriciliğinde benimsediği atılgan, hattâ saldırgan tutum ile bu yumuşak, çekingen ve mahcup delikanlıyı bir arada düşünmek pek kolay değildi. Gerçekten de bugün otuzüç yaşında olan Truffaut yirmi yaşlarındayken tanınmış sinema eleştiricisi Andre Bazin'in himayesinde eleştiriciliğe başladığı vakit bütün gücüyle "putları kımak" işine girişmişti. Bir yandan fransız sinemasının yerleşmiş değerlerine, "kodamanlar" ına veryansın ediyor, bir yandan tuttuğu sinemacıları göklere çıkarıyor, bir yandan da sinemaya tutkun gençlerin istedikleri filmleri istedikleri gibi çevirebileceklerini ileri sürüyordu. Fransanın haftalık "Arts", aylık "Cahiers du Cinema" dergisinde kendi gibi düşünen genç fransız eleştiricileriyle birlikte bu temaları ısrarla, inatla işliyen Truffaut hepsinden gözü pek, kimsenin gözünün yaşına bakmaz tutumuyla sempatileri de şimşekleri de üzerine en çok toplayanıydı. Truffaut'nun savunduğu birinci görüş - putları kırmak-, kendisine birçok düşman kazandırmakla birlikte, bazı kimselerin yeniden değerlendirilmesine, bazı ön yargıların değiştirilmesine yardım etti. İkinci görüş -tutulan sinemacılar-, birincinin tam tersine, yıkılan putların yerine -tabii değişik ölçülerde- yeni putların konulmasına yol açtı. Nihayet üçüncü görüş -herkesin film çevirebileceği görüşü- belki de bütün bu görüşlerin en inanılmaz, olmakla birlikte, şaşılacak tesadüflerin yardımıyla gerçekleşti: Truffaut birkaç arkadaşıyla ortak olarak, ödünç malzeme sağlayarak, lâboratuvara borç takarak yarım saatlik ilk filmi "Les Mistons"u çevirdi. Arkadaşı Claude Chabrol, eşine kalan büyük mirastan yararlanarak "Le Beau Serge - Yakışıklı Serge'i, bu filmin aldığı primle de "Les Cousins - Yeğenler"'i meydana getirdi. Louis Maile ailesinin mali desteğiyle "Ascenseur pour L'ehafaud - İdam sehpası'nı gerçekleştirdi. Ardından Truffaut ilk uzun filmi "Les 400 coups - 400 darbe"yi çevirdi. Artık bir zamanlar "Jön Türkler" diye anılan eleştiriciler, şimdi "yeni dalga" yönetmenleri olarak anılmağa başlanmışlardı. "Yeni Dalga" birkaç yıl içinde yüzden fazla genç yönetmeni içine alacak kadar gelişti. Fakat yine brikaç yıl içinde, bu şaşılacak bolluktaki yönetmenden ancak bir düzine kadar "dişe dokunur" sanatçı kaldı Eleştiride olduğu gibi sinemacılıkta da bunların arasında yine Truffaut yer alıyordu.

Dereden tepeden

Haftanın başındaki Pazar günü "Jules et Jim - Jules ile Jim'i (1962) sunmak Üzere sahneye çıkan Truffaut, artık "400 darbe" (1959), "Tirez sur le pianiste - Piyaniste ateş edin" (1960), "La peau douce - Yumuşak ten" (1964) filmleriyle "yerleşmiş" bir yönetmen niteliği taşıyordu.

Truffaut'nun Ankaraya geldiği gün düzenlediği basın toplantısında gazeteciler kendisinin çeşitli konulardaki düşüncelerini öğrenmek fırsatını buldular. İlk sorulardan biri oldukça "nâzik"ti: Birbuçuk yıl önce "Jules ile Jim"in Tüikiyede "umumi terbiye ve ahlâka mugayir" olduğu için yasaklanması konusunda ne düşündüğü soruluyordu. Truffaut bunu, kestirmeden, "haksızlık" diye niteledi. -Aradaki birbucuk yılda "umumi terbiye ve ahlak"ımızda büyük bir gelişme olmalı

ki,- aynı film aynı sansürden şimdi gösterme belgesi almıştır!- Gazetecilerin merak, ettikleri bir konu da, Truffaut'nun türk filmleri üzerinde ne düşündüğüydü. Genç yönetmen, hiçbir türk filmi görmediğini. **İstanbulda** bazı türk **filmlerini** seyretmek fırsatını bulacağını **umduğunu** söyledikten sonra, sinemamızın dışarıya kadar ün salan niteliğini şu sözlerle ortaya koydu:

"— Türk sineması üzerinde bildiğim tek şey şudur: Çok çabuk, çok ucuz ve çok sayıda film çevriliyormuş."

Truffaut, eleştiricilikten yönetmenliğe geçtikten sonra görüşlerinde herhangi bir değişiklik olup olmadığı sorusunu:

"— Hayır" diye cevaplandırdı.

Sonra da, gülerek:

"— Aynı zevk ve zevksizliğim devam ediyor" dedi.

Ardından ciddileşerek, **ekledi:**

"— Yalnız, sinemacılığın düşündüğümden biraz daha güç olduğunu anladım."

Yeni Dalganın öncü ve önderlerinden olan Truffaut'nun artık bu etikete büyük bir önem vermediği anlaşılıyordu. Nitekim birdenbire çok sayıda yönetmenin ortaya çıkışı, sonra aynı hızla ortadan kayboluşunun senebini şöyle açıkladı:

"— Yeni Dalga başlangıçta seyircide bir merak, bir tecessüs uyandırdı ve bundan yararlandı; sonra da bir hayal kırıklığına yol açtı."

Truffaut. "dalga"dan kalan "kum" lan da "Alain Resnais, Louis **Malle** **Jean-Luc** Godard v? daha birkaç kişi" diye sıraladı.

" - Siz de bunlara dahil misiniz?" sorusunu ise.

"— Eh. öyle sanırım" diye karşıladı.

"400 darbe" ile sonradan çevirdikleri arasındaki üslûp ve tutum farkıyla ilgili bir soru üzerine **Truffaut söyle dedi:**

"— **400** darbe", günümüz Prangasının toplum yaşayışından bir parçadır, bu yaşayışla kaynaşmıştır. "Julre ile Jim'de ise **günlük** yaşayışın tamamiyle dışında geçmiş çağdaki bir aşk öyküsü **şairane bir** hava içinde anlatılmıştır. Yani **400** darbenin tam karşıtıdır. Yumuşak ten bu **tez** ile antitezi birleştiren bir sentezdir."

• Bu soru tâbiatiyle aynı **nitelikteki** daha genel bir soruya yol açtı ve genç fransız yönetmenlerinin yaşadıkları toplumun **meselelerine,** aktüel konulara **hemen** hiç eğilmeyişlerinin, **buna** karşılık meselâ İtalyadaki gene yönetmenlerin **tamiyle** toplum konularına yönelişlerinin sebebi soruldu. Truffaut kararsız bir tavırla:

"— Bu, belki, fransız toplumu ile italyan toplumu arasındaki farktan doğmaktadır. Bizimki daha yerleşmiş bir toplumdur, sınıflar arasında büyük farklar yoktur. Sonra da biz dana yumuşak, uysal bir milletiz, onlar daha akdenizli..." dedi

Sonra telâşla ilâve etti:

"— Hem, bizde de Cezayir savaşına, toplama kamplarına dair filmler çevrilmiştir."

En sevdiği kadın oyuncunun Jeanne Moreau. erkek oyuncunun Jean-Paul Belmondo olduğunu söyleyen, sevdiği fransız yönetmenleri arasında Robert Bresson, Jean-Luc Godard. Renoır, yabancı yönetmenler arasında Alfred Hitchcock. Orson Welles'i sayan Truffaut'nun bir endüstri olarak sinemanın geleceği konusunda, oldukça karamsar olduğu anlaşılıyordu. Truffaut'ya göre sinema seyircisi her yerde azalmaktadır; seyirciler televiz yona konserlere, kitaplara, yurt içi ve yurt dışı gezilere kaptırılmaktadır. Seyirciyi tutmanın ve yeni seyirciler kazanmanın tek yolu, "kaliteli" fllmler çevirmektir.

"Leopar"da C. Cardinale; ile B. Laneaster
Göçen bir devrin *son pırıltıları*

Filmler

"Leopar"

İtalyan Yeni Gerçekçilik okulunun ilk ve en önemli ustalarından Luchino Visconti. "Il gattopardo - Leopar'da (1962). "Senso - Günahkâr gönüller"den sekiz yıl sonra yeniden tarihî filmlerin en güzel örneklerinden birini vermektedir. Gerçekten bir toplumun zaman içindeki gelişmesi yönünden ele alındığı vakit Visconilnin yalnız bu iki filmi değil, öbür başlıca filmleri de yine tarihi filmler sınıfına girer Nitekim çevriliş târihlerine bakmaksızın bunları sıraya dizdiğimiz vakit, italyan toplumunun geçen yüzyılın ortasından günümüze kadarki gelişimi anahatlarıyla gözümüzün önünde canlanır: "Leopar" 1860'ta Garibaldi'nin Sicilya çıkartmasıyla italyan birliğini gerçekleştirme yolundaki en kesin adımın atılışı çağını; "Günahkâr gönüller", bu olaydan birkaç yıl sonra yabancı *iş*galine karşı ayaklanan İtalyayı; "La terra trema . Yer sarsılıyor", bu yüzyılın başlarında Sicilyadaki toplumsal uyanmayı, ilk sosyalist hareketleri; "Ossessione - Tutku", faşist rejimdeki İtalyayı: "Rocco e i suoi fratfelli - Düşman kardeşler" günümüz İtalyasındaki iç göçleri anlatır. Ama bunlar arasında tarih olaylarıyla en sıkı bağları olanlar, "Günahkâr gönüller" ile "Leopar" dır.

Kleopatranın burnu

"Visconti'nin. filmlerini sıkısıkıya târih olaylarına bağlaması sebepsiz değildir. Visconti. "Leopar" da portresini çizdiği Prens Salina gibi İtalyanın en soylu ve köklü ailesinden gelrnekle birilikte -asıl adı ve ünvanı Kont Don Luohino Visconti di Modrone'dir-, bir marxist'tir ve bütün marxist'ler gibi belirli bir tarih görüşü, anlayışı vardır. Bir vesileyle söy-

lediği gibi, Visconti'ye göre, "tarihi harekete geçiren. Kleopatranın burnu değildir"; tarihi, sınıflar arasındaki ilişkiler meydana getirir. "Leopar; Visconti'nin bu görüşünün en açık ve güzel örneğidir. Kendi gibi soylu bir kişinin, Kont ve Prens Giıuseppe Tomasi di Lampedusa'nın aynı adı taşıyan, ölümünden sonra yayınlandığı vakit büyük yankılar uyandırıp Avrupa ve Amerikada satış rekoru kıran otobiyografik romanına çok bağlı kalarak çevirdiği filminde Visconti, İtalyan tarihinin en canlı dönemlerinden birini fon olarak alıp, bu fonda belirli toplumsal katlardan insanların nasıl davrandıklarım, hangi tutumu niçin benimsediklerini açıklamaktadır.

Kaplanlar ve sırtlanlar

Tarihi fon. italyan birliğini ve cumhuriyetini gerçekleştirmek için Garibaldi'nîn Piemont kralı Viktor-Emanuel'in de desteğiyle Sicilyaya çıkması, kuzeye ilerlemesi, adayı ve Napoliyi ele geçirip Burbon hanedanını kovmasıdır. Ama Garibaldi'nin cumhuriyetçiliği Kont Cavour'u ürküttüğünden, harekete geçer ve italyan birliğinin gerçekleşmesi uğruna Garibal'diciler, istemeksizin, cumhuriyet filkinni bir yana bırakarak, Sicilya ve Napoli bir plebisitle kral Viktor-Emanuel'e "peşkeş" çekilir.

Visconti bu tarih fonunun önüne Prens Salina ailesini yerleştirmektedir. Daha filmin ilk sahnesinde bütün aile efradını seyirciye tanıtmakta, yine bu sahnede villanın bahçesinde bulunan Burbon'cu bir asker cesediyle olaylar birbirini izlemeğe başlamaktadır: Garibaldi'nin "kızıl gömlekliler"i Sicilyaya çıkmışlardır ve kuzeye ilerlemektedirler. Aristokrasi dehşet içindedir. Yarımadaya göç başlamıştır. Bu "kritik" anda Prens Sa--na (Burt Lancaster) beklenmedik bir davranışla karşılaşır: Yeğeni Tancredi (Alain Delon). Garibaldi'cilere katılmak üzeredir. Prens önce öfkelenir, direnmeğe kalkar, Tancredi'nin "Eğer herşeyin böyle kalmasını istiyorsan. herşeyin değişmesi gerekir" sözünü ilk ağızda anlıyamaz, ama zaman ve olaylar Tancredi'nin ne demek istediğini ortaya çıkaracak, Prens Salina durunu daha açık görmeğe başlıyacaktır: Aristokrasi zamanını doldurmuş, çökmek üzeredir. Yeni bir sınıf, iktidar hırsıyla tutuşan haris bir bur juva sınıfı yükselmektedir. Prens Salîna buna karşı direnmenin faydasızlığını anlar çünkü yeni sınıfla anlaşmak mümkündür, karşı koymak ise daha büyük tehlikeleri, cumhuriyeti, halis yönetimini getirecektir. O halde "ehveni şer" olan burjuvayla anlaşmak daha akıllıca bir harekettir Nitekim Aristokrasinin temsilcisi Prens ile burjuvazinin temsilcisi Belediye Başkanı ve eski Garibaldi'ci olup cumhuriyetçi fikirlerinden vazgeçerek Viktor Emanûel'e yanaşan askerler arasında bir siyasi flört başlar Tancredi'nin Belediye Başkanının kızı Angelica (Claudia Cardinale) ile flörtü bunu aile çerçevesinde tamamlar: Soyluluk düşkünü burjuvazi ile maddi güce ihtiyacı olarak aristokrasinin birbiriyle "trampa" edecekleri şeyler vardır: Angelica, toprak burjuvazisini temsil eden babasının zenginliğini Tancrtedi'ye drahoma olarak getirir, Tancredi de soyluluk unvanını bu "ortaklık"a katar. Artık cumhuriyetçi ve ihtilâlci fikirler çok geride kalmıştır. Nitekim Visconti'nin sinema tarihinde eşine az rastlanır bir zenginlik ve ustalıkla canlandırdığı uzun balo sahnesi, eski Garibaldi'ci yeni kralcıların, hâlâ cumhuriyette direnen eski silâh arkadaşlarının kurşuna dizilmesine seyirci kalmalarıyla sona erer. Prens Salina'nın deyişiyle "arslanların, leoparların, kaplanları yerini kurtlar ve sırtlanlar" almak tadır.

Visconti, belirli bir tarih görüşüne dayandırdığı bu hikâyeyi hiç yavanlaştırmadan, çökmekte olan aristokrasinin son parıltılarını renk, dekor, kostüm ve müziğin mükemmel uyuşumuyla bir destan havası içinde vermektedir. Ne yazık ki, filmin dağıtıcıları ve oynatımcıları bu destanı kuşa çevirmekte şaşılacak bir fütursuzluk göstermişlerdir. 205 dakika süren film. dağıtıcı "Fok" şirketinin elinde 160 dakikaya indirilmiş. Türkiyede de seyircinin karşısına 120 dakika olarak çıkarılmıştır. Lampedusa nın romanı her iki-üç sayfadan biri eksik olarak piyasaya sürülseydi, bunu yapan kitapçı kaçacak delik aramak zorunda kalırdı, ama bir filmin bu şekilde kuşa çevrilmesi hâlâ olağan işlerden sayılmaktadır!..

(AKİS: 164)

SOĞUK ALGINLIĞI VE FAZLA YORGUNLUKTAN İLERİ GELEN

vücut kırıklığı ve adale ağrılarına karşı

GRİPİN

● GRİPİN, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● GRİPİN, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● GRİPİN, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir